

MIŠRIOS METODIKOS 2025 M. JAUNIMO SITUACIJOS ZARASŲ RAJONE TYRIMO ATASKAITA

Analizę parengė
Jaunimo srities tyrėjas Nerijus Miginis
nmiginis@gmail.com

Užsakovas
Zarasų rajono savivaldybės
administracija

2025 metai, Zarasai

SAVOKŲ ŽODYNĖLIS

Atvirasis darbas su jaunimu – darbas su jaunimu atviruosiuose jaunimo centruose ir (ar) erdvėse, vykdomas remiantis darbo su jaunimu principais, kaip apibrėžta Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. spalio 15 d. įsakymu Nr. A1-614 „Dėl darbo su jaunimu gatvėje tvarkos aprašo, mobiliojo darbo su jaunimu tvarkos aprašo, atvirojo darbo su jaunimu tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintame atviro darbo su jaunimu tvarkos apraše.

Atvirasis jaunimo centras – Lietuvos Respublikoje ar kitoje valstybėje įsteigtas juridinis asmuo, kita organizacija ar jų filialas, atstovybė, kurių veiklos arba jos dalies vykdymo vieta yra Lietuvos Respublikoje ir kurie atlieka darbą su jaunimu, grindžiamą savanorišku jaunų žmonių apsisprendimu dalyvauti šioje veikloje ir užtikrinantį jų įsitraukimą į šią veiklą.

Atviroji jaunimo erdvė – kultūros, švietimo, kūno kultūros ir sporto ar socialines paslaugas teikiančio juridinio asmens nuosavybės, patikėjimo teise ar nuomos, panaudos sutarčių pagrindais valdoma patalpa, kurioje atliekamas darbas su jaunimu, grindžiamas savanorišku jaunų žmonių apsisprendimu dalyvauti šioje veikloje ir užtikrinantis jų įsitraukimą į šią veiklą.

Darbas su jaunimu – veikla, skirta sąlygoms jaunam žmogui įsitraukti į asmeninę, profesinę ir visuomeninę veiklą sudaryti, jo kompetencijoms plėtoti ir ugdyti.

Darbas su jaunimu gatvėje – darbas su jaunimu ne institucinėje aplinkoje, bet tiesiogiai neformaliose jaunimo susibūrimo vietose (viešosiose erdvėse, gatvėse, parkuose, kavinėse, sporto aikštynuose, klubuose ir kt.).

Jaunas žmogus – asmuo nuo 14 iki 29 metų.

Jaunimas – du ir (ar) daugiau jaunų žmonių.

Jaunimo organizacija – Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymo nustatyta tvarka jaunimui ir (ar) jaunimo interesams atstovauti įsteigta asociacija, kurios ne mažiau kaip 2/3 narių yra jauni žmonės ir (ar) jaunų žmonių interesams atstovaujančios asociacijos, kurių kiekvienos ne mažiau kaip 2/3 narių yra jauni žmonės.

Jaunimo politika – priemonių, kuriomis sprendžiami jaunimui aktualūs klausimai ir siekiama sudaryti palankias sąlygas formuoti jauno žmogaus asmenybei ir jo integravimuisi į visuomenės gyvenimą, visuma.

Jaunimo informavimas ir konsultavimas (JIK) – veikla, skirta teikti jaunimui informaciją ir patarimus įvairiose gyvenimo srityse, siekiant jų asmeninio, švietimo, profesinio ir socialinio vystymosi. Ši veikla taip pat apima suteikimą pagalbos ir konsultacijų jaunimui sprendžiant jų problemas, priimant svarbius gyvenimo sprendimus arba įveikiant sunkumus.

Jaunimo praktinių įgūdžių ugdymas (PUI) – kompleksiškai teikiamos paslaugos, kurios lavina jauno žmogaus asmeninius ir socialinius įgūdžius, suteikia jaunam žmogui žinių ir gebėjimų, leidžiančių integruotis į darbo rinką ir (ar) grįžti į švietimo sistemą. Ši darbo su jaunimu forma ypatingai efektyvi teikiant individualias paslaugas mažiau galimybių turintiems ir neaktyviems jauniems žmonėms nuo 15 iki 29 erių metų.

Mažiau galimybių turintis jaunimas (MGT) – jaunimas, neturintis tokių pat sąlygų kaip bendraamžiai savo kompetencijoms ir veikloms plėtoti, nes gyvena nepalankiomis sąlygomis ar patiria socialinių, ekonominių, išsilavinimo, kultūrinių, geografinių sunkumų, turi negalią ir (ar) sveikatos problemų.

Mobilusis darbas su jaunimu – darbas su jaunimu nuvykus į gyvenamąją teritoriją, kurioje nėra darbo su jaunimu infrastruktūros, atsižvelgiant į šioje teritorijoje gyvenančių jaunų žmonių individualius poreikius.

Neaktyvus jaunas žmogus (NEET) – nesimokantis, nestudijuojantis, nedirbantis pagal darbo sutartį ar savarankiškai, neturintis kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių, nevykdantis neatlygintinio užimtumo veiklos, neieškantis darbo jaunas žmogus.

Savivaldybės jaunimo organizacijų taryba – jaunimo organizacija, kurios pagrindinis veiklos tikslas – vienyti savivaldybės teritorijoje veikiančias jaunimo organizacijas ir joms atstovauti.

Su jaunimu dirbanti organizacija – juridinis asmuo, kurio vienas iš veiklos tikslų – atlikti darbą su jaunimu ir tai yra nurodoma organizacijos veiklos tikslu.

Darbas su bendruomene – darbą su jaunimu vykdančios organizacijos kryptinga veikla, kuria siekiama stiprinti gyvenamosios vietos bendruomenės (toliau – bendruomenė) narių tarpusavio bendradarbiavimą, sprendžiant su jaunimu susijusias problemas, ir kuri apima tarpžinybinį ir tarpinstitucinį bendradarbiavimą, jaunimo interesų atstovavimą, bendrų projektų ir renginių rengimą, jaunimo iniciatyvų palaikymą ir kt.

Darbas su jaunimo grupėmis – kryptinga darba su jaunimu vykdančios organizacijos veikla, kuri padeda stiprinti jaunimo tarpusavio ryšius ir įgyvendinti jaunimo ugdymo tikslus.

Individualus darbas su jaunimu – trumpalaikės konsultacijos arba tęstinė pagalba jaunam žmogui įvairiose gyvenimo situacijose, siekiant jį įgalinti spręsti asmenines ir socialines problemas.

Supervizija – konsultacinė pagalba su jaunimu dirbantiems specialistams, vadovams, komandoms ir organizacijoms, norinčioms tobulėti ir efektyviau dirbti darbo su jaunimu srityje (pvz., susidarius sudėtingoms situacijoms darbe).

Tarpsektorinis bendradarbiavimas – bendra valstybės ir savivaldybių institucijų, visuomenės, nevyriausybinų organizacijų, verslo ir žiniasklaidos sektorių veikla, kuria siekiama padėti įgyvendinti bendrus tikslus.

Tarpžinybinis bendradarbiavimas – bendra valstybinio, verslo ir nevyriausybinių sektorių veikla, kuria siekiama padėti įgyvendinti bendrus tikslus.

ĮVADAS

Zarasų rajonas – išskirtinis Lietuvos regionas, pasižymintis stipriu gamtiniu identitetu, aktyviomis vietos bendruomenėmis ir ryškiu vietos žmonių ryšiu su aplinka. Kartu tai ir rajonas, susiduriantis su ilgalaikiais demografiniais, socialiniais bei paslaugų prieinamumo iššūkiais, kurie ypač jautriai paliečia jaunus žmones.

Zarasų rajono savivaldybės administracija kryptingai formuoja ir įgyvendina savivaldybės jaunimo politiką, siekdama ją grįsti duomenimis ir realiomis jaunimo patirtimis. Šis Zarasų rajono savivaldybės jaunimo situacijos tyrimas, kaip ir kiti su jaunimo klausimais susiję tyrimai, tampa pagrindu planuojant paslaugas, iniciatyvas ir ilgalaikes savivaldybės vystymosi kryptis. Jaunimo politikos įgyvendinimas grindžiamas bendradarbiavimu – į procesus įtraukiamos jaunimo ir nevyriausybinės organizacijos, su jaunimu dirbančios įstaigos, taip pat švietimo, socialinių ir kultūros sričių institucijos.

Savivaldybėje veikia įvairūs darbo su jaunimu paslaugų teikėjai. Pagrindinę atvirojo darbo su jaunimu paslaugą teikia savivaldybės biudžetinė įstaiga – Zarasų rajono savivaldybės kultūros centro Atviras jaunimo centras. Šis centras yra vykdeš mobilų darbą su jaunimu bei dalyvauja projekte „Jungtys“, kuriuo siekiama plėtoti integruotas paslaugas jaunimui vieno langelio principu. Be to, savivaldybėje taikomi skirtingi jaunimo politikos programų finansavimo mechanizmai, sudarantys galimybes inicijuoti ir įgyvendinti įvairias jaunimui skirtas veiklas.

Svarbu pažymėti, kad Zarasų rajone veikiančios įstaigos ir neformalios jaunimo grupės ankstesniais metais yra įgyvendinusios Europos solidarumo korpuso bei kitų nacionalinių ir tarptautinių programų projektus, skirtus jaunimo politikos stiprinimui ir darbo su jaunimu paslaugų plėtrai. Šios patirtys rodo rajono potencialą dirbti su jaunimu tarptautiniame kontekste ir diegti naujus metodus bei praktikas.

Nepaisant veikiančių iniciatyvų ir pastangų, Zarasų rajone išlieka reikšmingų iššūkių: jaunų žmonių skaičius mažėja, dalis jaunuolių išvyksta mokytis ar dirbti į didesnius miestus, o sugrįžimo galimybės dažnai siejamos ne tik su darbo vietų pasiūla, bet ir su gyvenimo kokybe, paslaugų įvairove, mobilumu bei galimybe jaustis bendruomenės dalimi.

Šis tyrimas inicijuotas siekiant ne tik aprašyti esamą situaciją, bet ir išgirsti jaunimo balsą, suprasti, kaip jaunimas vertina gyvenimą Zarasų rajone, su kokiais sunkumais susiduria kasdienybėje ir kokias galimybes mato ateityje. Tyrimo rezultatai orientuoti į praktinį pritaikymą – jie skirti tapti pagrindu sprendimų priėmėjams, savivaldybės administracijai, jaunimo darbuotojams ir kitiems su jaunimu dirbantiems specialistams, planuojant tolimesnius veiksmus ir kryptis jaunimo politikos srityje Zarasų rajone.

Siekiant išsamiai ir įvairiapusiškai atskleisti Zarasų rajono jaunimo situaciją, tyrime taikyta **mišri tyrimo metodika**, derinanti kiekybinius ir kokybinius duomenų rinkimo bei analizės metodus. Toks metodų derinys leido ne tik identifikuoti bendras tendencijas, bet ir giliau suprasti jaunimo bei su jaunimu dirbančių specialistų patirtis, kasdienius iššūkius ir sistemos veikimo ypatumus. Tyrimo tikslas – parengti gaires, kaip plėsti ir kokybiškai įgyvendinti jaunimo politikos priemones Zarasų rajono savivaldybėje, atsižvelgiant į jaunimo poreikius, savivaldybės kontekstą ir esamus išteklius.

Tyrimo uždaviniai:

- identifikuoti esminius Zarasų rajono jaunimo iššūkius ir problemas, jų priežastis bei jaunuolių poreikius savirealizacijai;
- išsiaiškinti Zarasų rajono jaunų žmonių požiūrį į jaunimo situaciją ir esamas problemas, taip pat jų nusiteikimą prisidėti prie šių problemų sprendimo;
- atlikti potencialių jaunimo politikos stiprinimo krypčių identifikavimą;
- pasiūlyti alternatyvias priemones kokybiškam jaunimo politikos įgyvendinimui Zarasų rajono savivaldybės teritorijoje.

Kiekybinė tyrimo dalis

Pagrindinis kiekybinio tyrimo metodas – internetinė jaunimo apklausa, kurioje dalyvavo 203 jauni žmonės, gyvenantys Zarasų rajone. Apklausą sudarė 34 klausimai, iš kurių 9 buvo atviri, leidžiantys respondentams laisvai išreikšti savo nuomonę, patirtis ir pasiūlymus.

Apklausoje buvo nagrinėjamos šios temos:

- gyvenimo ir laisvalaikio galimybės Zarasų rajone;
- užimtumas, darbo ir karjeros perspektyvos;
- mobilumas ir susisiekimasis;
- dalyvavimas jaunimo veiklose ir organizacijose;
- paslaugų prieinamumas;
- motyvai likti gyventi Zarasų rajone ar išvykti.

Papildomai buvo parengta atskira internetinė anketa specialistams, kurią sudarė 12 atvirų klausimų. Šią anketą užpildė 11 specialistų, dirbančių jaunimo politikos, švietimo, socialinių paslaugų ir kitose su jaunimu susijusiose srityse. Kiekybiniai duomenys leido identifikuoti dažniausiai pasikartojančius atsakymus, problemines sritis bei jaunimo ir specialistų vertinimų pasiskirstymą.

Kokybinė tyrimo dalis

Kokybiniai duomenys buvo renkami taikant kelis metodus.

Fokus grupių diskusijos

2025 m. rugsėjo mėn. 2 d. ir 18 d. bei spalio mėn. 28 d. buvo suorganizuotos 4 fokus grupės, kurios buvo žvalgomojo pobūdžio. Jose dalyvavo 48 dalyviai – jauni žmonės, su jaunimu dirbantys specialistai bei savivaldybės darbuotojai. Diskusijų metu buvo siekiama giliau aptarti jaunimo kasdienes iššūkius, paslaugų stiprybes ir trūkumus, bendruomeniškumo patirtis bei galimas jaunimo politikos stiprinimo kryptis.

Pusiau struktūruoti interviu

Taip pat buvo atlikti pusiau struktūruoti interviu su jaunimo politikos formuotojais ir įgyvendintojais, taikant Jaunimo reikalų agentūros jaunimo politikos vertinimo metodiką. Interviu metu analizuotas jaunimo politikos įgyvendinimas savivaldybėje, darbo su jaunimu formų plėtra, finansavimo, žmogiškųjų išteklių ir tarpžinybinio bendradarbiavimo klausimai.

Kokybinė tyrimo dalis leido atskleisti temas, kurios ne visada matomos statistiniuose duomenyse – jaunimo emocinę savijautą, pasitikėjimo ir saugumo jausmą, priklausymo bendruomenei aspektus, taip pat specialistų patiriamus sisteminius iššūkius.

Tyrimo įgyvendinimo terminai ir rezultatų aptarimas

Internetinės apklausos atsakymai buvo renkami 2025 m. spalio–lapkričio mėn. 2025 m. gruodžio 8 d. Zarasų rajono savivaldybėje vyko tyrimo rezultatų pristatymas miesto politikams ir bendruomenei. Po pristatymo buvo organizuota diskusija apie esmines tyrimo įžvalgas bei galimus sprendimus, kaip toliau vystyti savivaldybės jaunimo politiką. Diskusijoje dalyvavo rajono politikai, su jaunimu dirbantys specialistai ir jauni žmonės.

Duomenų analizė

Surinkti kiekybiniai ir kokybiniai duomenys buvo analizuojami tarpusavyje juos lyginant ir papildant. Tokia analizė leido identifikuoti ne tik problemas, bet ir gerąsias praktikas, jau veikiančias iniciatyvas bei potencialias kryptis jaunimo politikos stiprinimui Zarasų rajone.

ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS PAGRINDINIAI JAUNIMO POLITIKOS RODIKLIAI

Zarasų rajono savivaldybės teritorijos plotas siekia 1331 km², o 2025 m. birželio mėn. duomenimis joje gyveno 14 032 gyventojai. Nedarbo lygis rajone tuo metu sudarė 10,7 proc., o jaunimo nedarbas siekė 7,1 proc.. Palyginimui, šalies mastu bendras nedarbo lygis buvo 8,6 proc., o jaunimo – 6,6 proc.

Tuo pačiu laikotarpiu Zarasų rajone gyveno 2 143 jauni žmonės (14–29 metų), kurie sudarė 15,3 proc. visų savivaldybės gyventojų. Nacionaliniu mastu jaunimo dalis populiacijoje siekė 16,2 proc., todėl Zarasų rajono rodiklis yra artimas šalies vidurkiui.

Vertinant jaunų žmonių dalį bendrame gyventojų skaičiuje, Zarasų rajonas išsiskiria Lietuvos savivaldybių kontekste – santykinė jaunimo dalis čia yra mažesnė. Mažiausia jaunų žmonių dalis fiksuojama Birštono savivaldybėje (12,8 proc.), o didžiausia – Kalvarijos savivaldybėje (19 proc.).

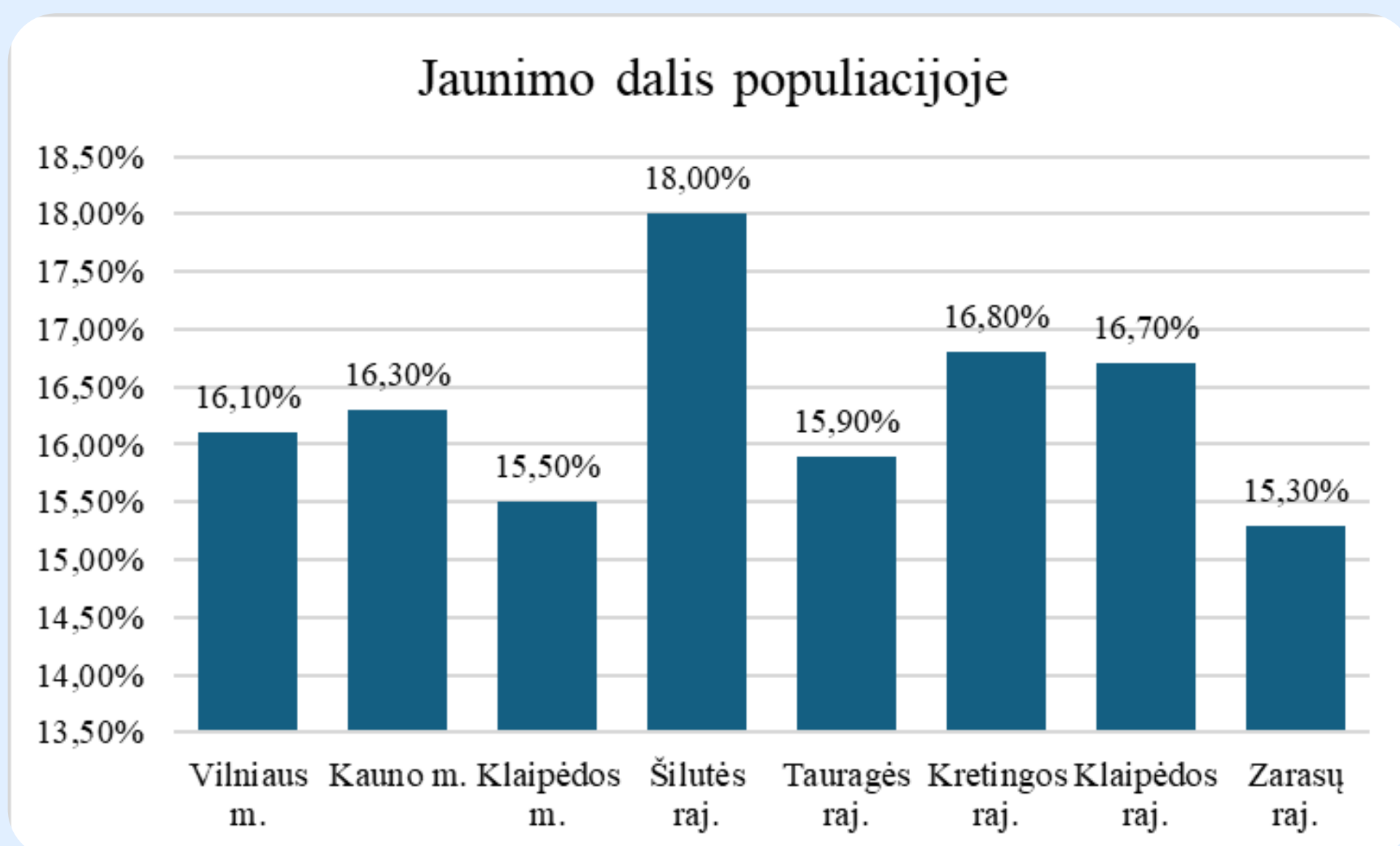

Diagrama Nr. 1 (2025 m. birželio mėn. duomenys)

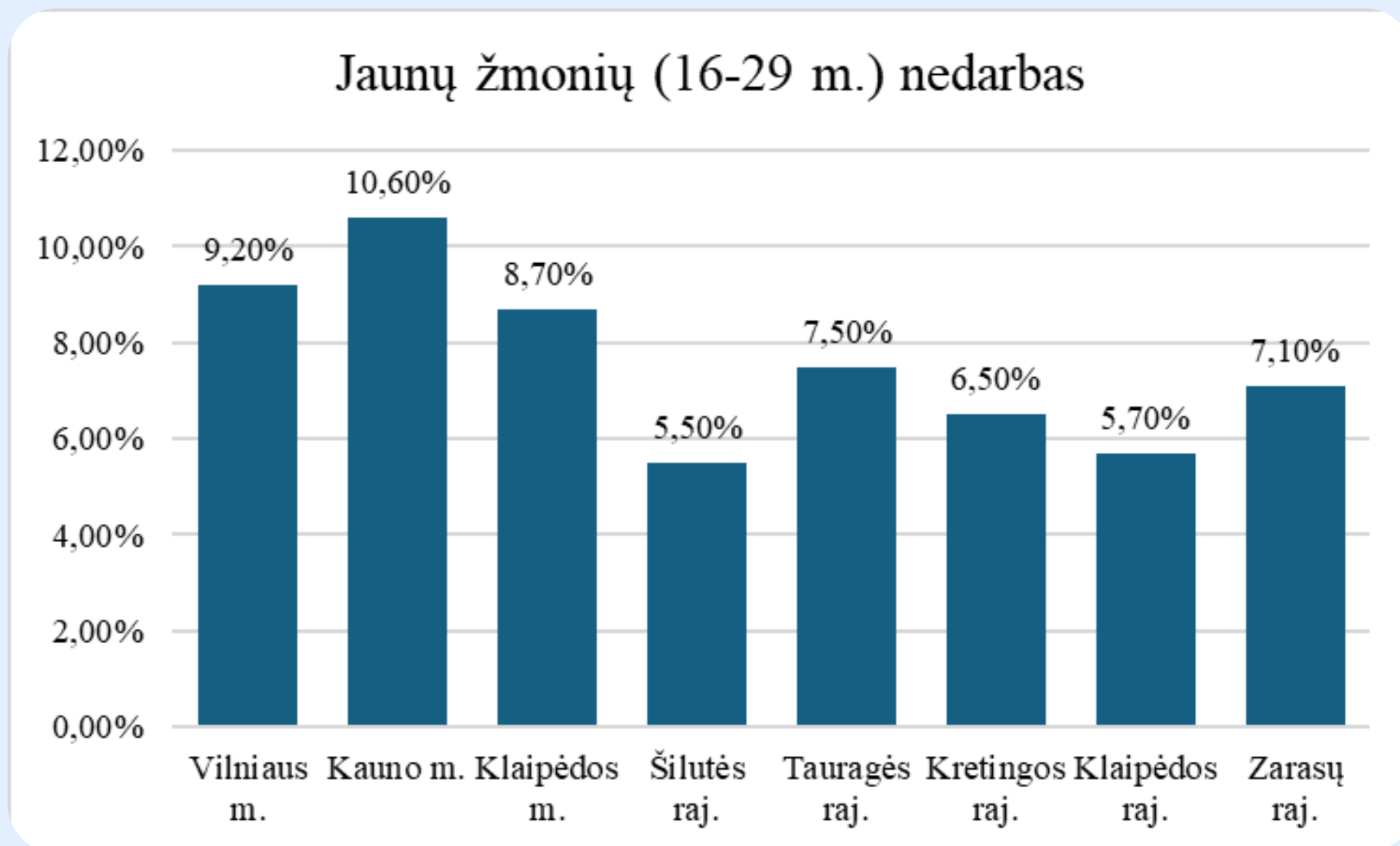

Diagrama Nr. 2 (2025 m. birželio mėn. duomenys)

Nuo 2021 metų Zarasų rajone jaunų žmonių skaičius sumažėjo 407 asmenimis, arba 15,96 proc. – nuo 2 550 iki 2 143 jaunuolių. Tuo pačiu laikotarpiu šalies mastu jaunimo skaičius sumažėjo gerokai lėčiau – 3,73 proc., tai sudaro 18 187 jaunus žmones.

ZARASŲ RAJONO JAUNIMO POLITIKOS, DARBO SU JAUNIMU IR JAUNIMO PROJEKTŲ RODIKLIAI

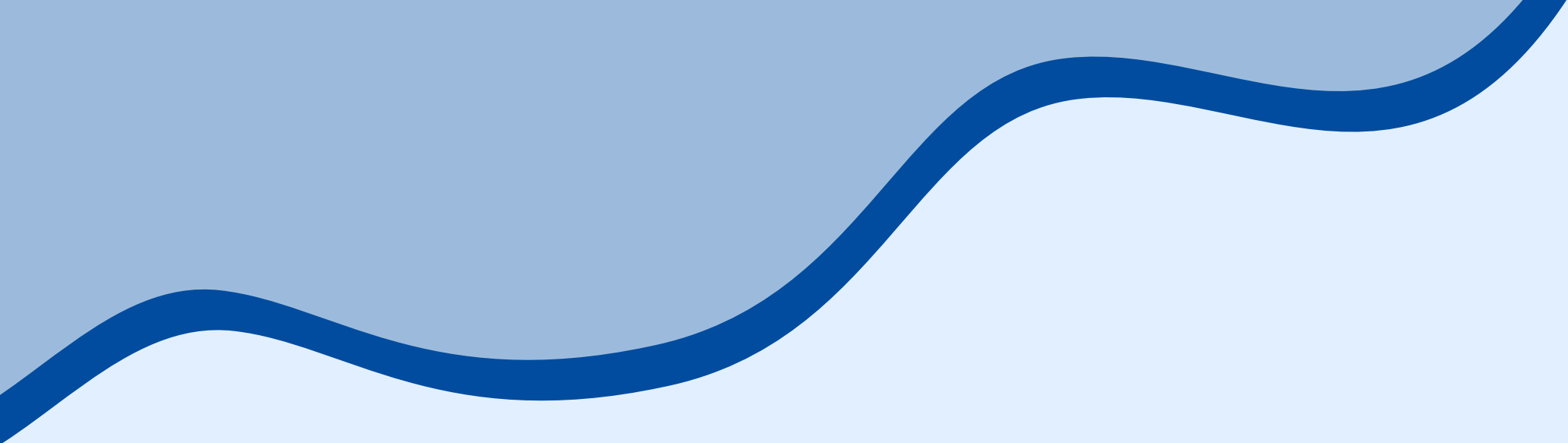
Zarasų rajono savivaldybėje veikia Zarasų rajono savivaldybės jaunimo reikalų taryba, kurią sudaro 12 narių, iš kurių pusė yra jaunimo atstovai. Taryba sudaro galimybes jaunimui dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose ir atstovauti savo interesams savivaldybės lygmeniu.

Savivaldybėje 2025 metais veikė vienas atviras jaunimo centras, 2024 metais buvo finansuotos ir veikė dvi atviros jaunimo erdvės, taip pat buvo vykdomas mobilus darbas su jaunimu. 2025 metais negavus finansavimo erdvės ir mobilus darbas nebuvo vykdomi Zarasų rajone. Tuo pačiu metu savivaldybėje neteikiamos jaunimo informavimo ir konsultavimo paslaugos (JIK), o tai riboja sistemingą jaunimo informacijos sklaidą ir individualių konsultacijų prieinamumą.

Zarasų rajono savivaldybė įgyvendina Jaunimo vasaros užimtumo ir integracijos į darbo rinką programą, skirtą moksleivių įdarbinimui vasaros atostogų metu. 2025 metais šiai programai skirta 12 000 eurų. Taip pat vykdomas mokyklų dalyvaujamas biudžetas, kuriam 2025 metais skirta 8 000 eurų.

Zarasų rajone įgyvendinama Jaunimo savanoriška tarnyba (JST). Savivaldybės teritorijoje veikia 6 savanorius priimančios organizacijos. 2024 metais JST atliko 4 jaunuoliai, o 2025 m. rugsėjo mėn. – 6 jauni žmonės. Savivaldybė prisideda prie programos įgyvendinimo finansavimo – 2025 metais tam skirta 2 000 eurų. Kasmet savivaldybė skiria projektinį finansavimą jaunimo iniciatyvoms ir su jaunimu dirbančioms organizacijoms. 2025 metais šiam tikslui buvo skirta 6 000 eurų.

Zarasų rajono savivaldybėje veikia Užimtumo tarnybos karjeros planavimo skyriaus specialistas (karjeros centras „Karjeras“), teikiantis karjeros konsultavimo paslaugas jauniems žmonėms. Tuo pačiu metu savivaldybė neįgyvendina praktinių įgūdžių ugdymo programų, tačiau šias veiklas vykdo VŠĮ „Neformaliojo ugdymo namai“.

Darbas su jaunimu savivaldybėje taip pat vykdomas per VšĮ „Žvaigždynai“, kuri dirba su kaimiškų vietovių jaunimu, naudodama vaikų dienos centrų ir Jaunimo reikalų agentūros projektinį finansavimą.

Zarasų rajono savivaldybėje įgyvendinami projektai „Jungtys“ ir „Tūkstantmečio mokyklos“, kurie prisideda prie jaunimo politikos, švietimo ir tarpsektorinio bendradarbiavimo stiprinimo, sudarydami prielaidas plėtoti integruotas paslaugas jaunimui bei gerinti ugdymo kokybę ir prieinamumą rajone.

ANKETINĖ JAUNIMO APKLAUSA

Anketinės apklausos rezultatai šiame skyriuje pateikiami vizualiai ir struktūruotai – dalyvių atsakymai atvaizduojami grafikuose, o apibendrinta informacija pateikiama lentelėse. Toks duomenų pateikimo būdas leidžia aiškiai matyti pagrindines tendencijas, atsakymų pasiskirstymą bei dažniausiai pasikartojančias jaunimo nuostatas.

Papildomai pateikiamos anketos respondentų citatos, kurios padeda giliau atskleisti jaunų žmonių patirtis, nuotaikas ir argumentus. Citatos žymimos raide R (respondentas) ir anketos registracijos numeriu. Skliausteliuose pateikiama informacija apie minties pasikartojimo dažnį – skaičius nurodo, kiek kartų panaši ar tapati mintis buvo paminėta skirtingų respondentų atsakymuose. Pateikiamos atrinktos citatos, kurios tiksliausiai ir aiškiausiai atspindi dominuojančias nuomones, vengiant perteklinio citatų dubliavimo.

Šiame skyriuje analizuojami anketinės apklausos duomenys, surinkti iš 203 respondentų. Apklausą užpildė 62 vaikinai, 104 merginos, o 37 respondantai pasirinko nenurodyti savo lyties. Toks pasiskirstymas leidžia į analizę įtraukti skirtingų patirčių ir požiūrių spektrą, kartu atsižvelgiant į tai, kad dalis jaunų žmonių renkasi neatskleisti asmeninių demografinių duomenų.

Gauti duomenys analizuojami kompleksiskai – derinant kiekybinius rodiklius su atvirų klausimų turinio analize, siekiant ne tik apibendrinti jaunimo nuomones, bet ir suprasti jų kontekstą bei priežastis.

Jūsų lytis?

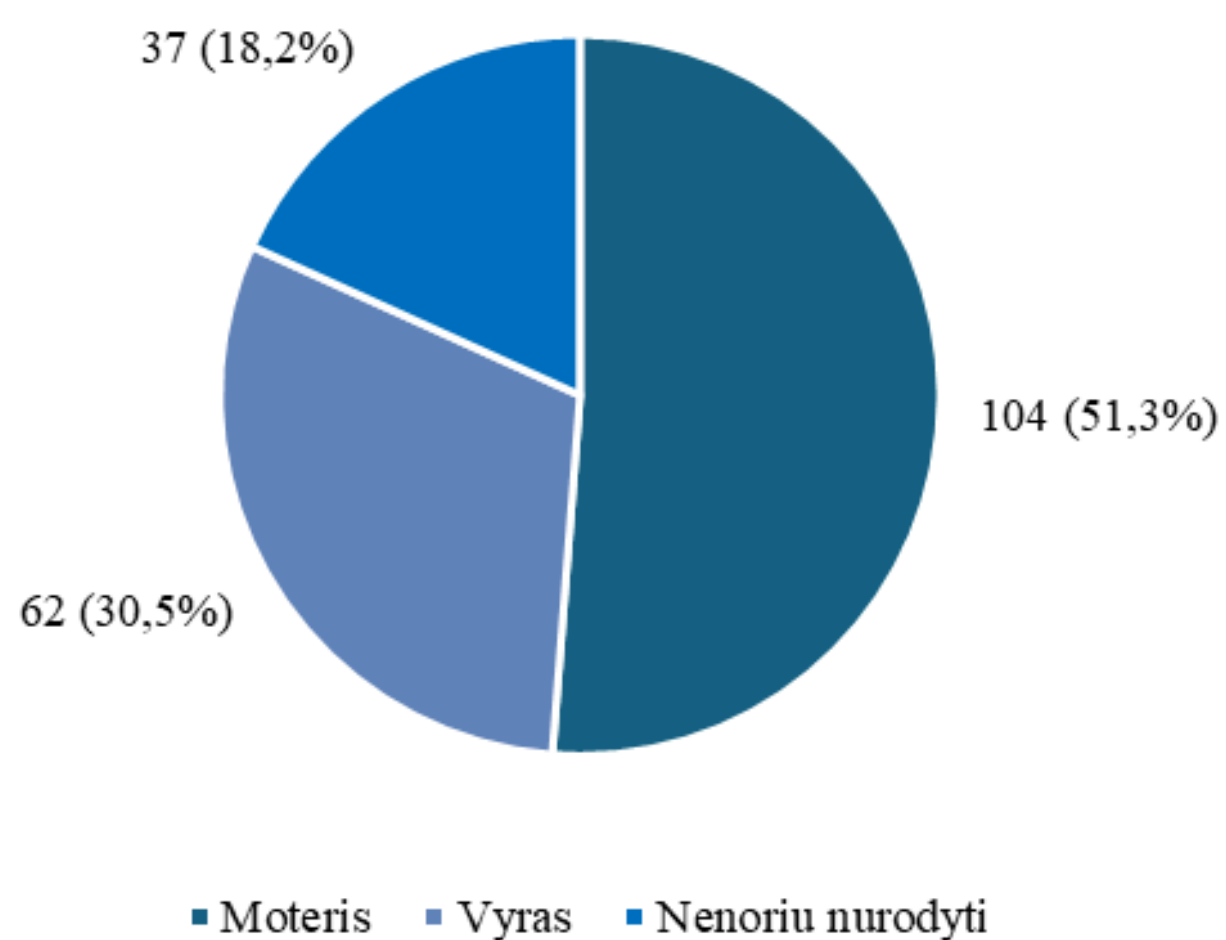

Diagrama Nr. 3

Jūsų amžius?

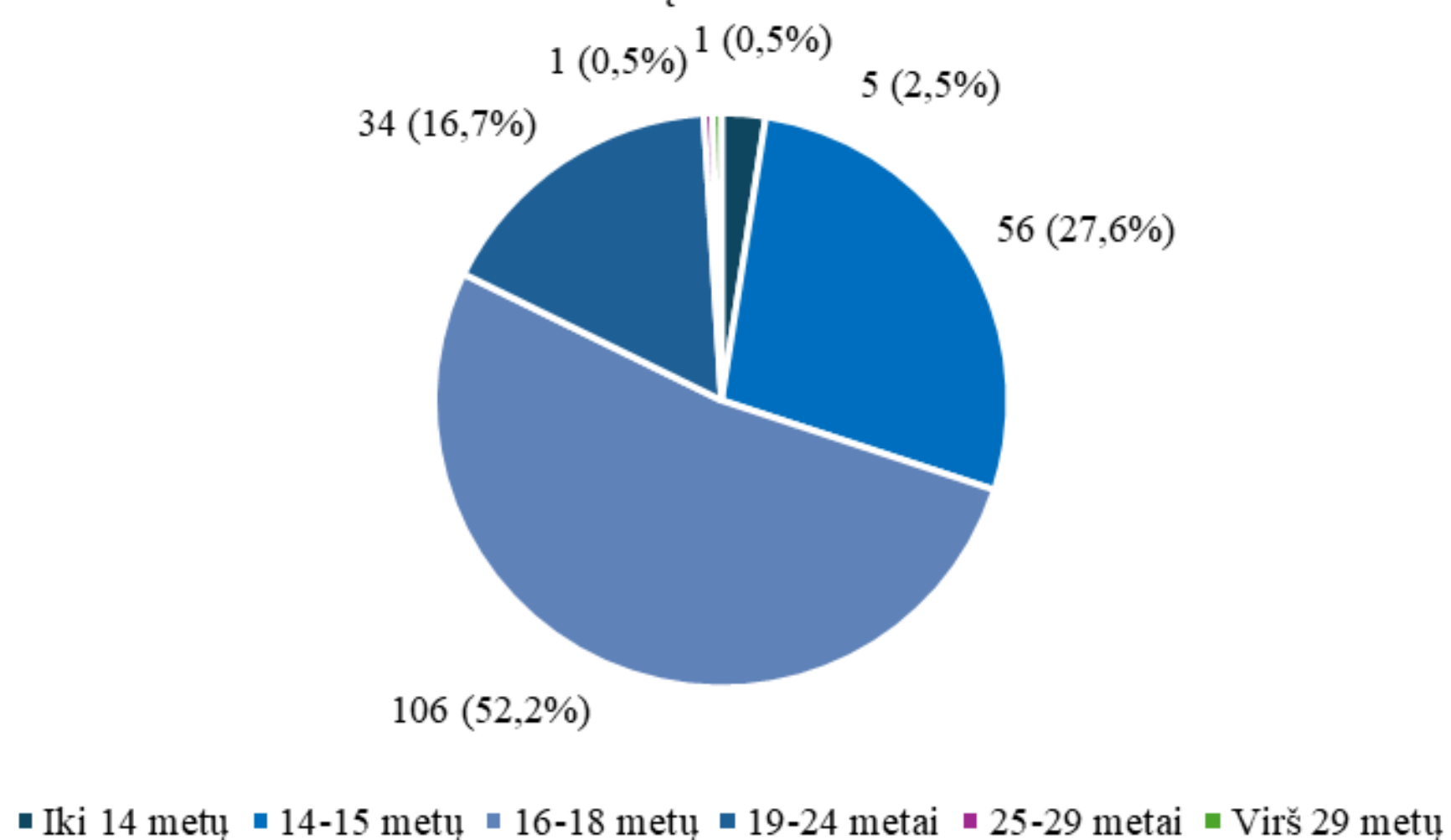

Diagrama Nr. 4

Apklaustos dalyvių amžiaus pasiskirstymas rodo, kad tyrime daugiausia dalyvavo paaugliai ir jauni jaunuoliai, kurie dažniausiai yra aktyviausi jaunimo politikos priemonių naudotojai. 5 respondentai nurodė, kad jiems yra iki 14 metų, 56 respondentams – 14–15 metų, 106 respondentai nurodė, kad jiems 16–18 metų, 34 respondentams – 19–24 metų, 1 respondentui – 25–29 metų, o 1 respondentas nurodė esantis vyresnis nei 29 metų.

Lietuvoje jaunimo politikos priemonės – tokios kaip jaunimo dalyvavimo skatinimas, jaunimo organizacijų veikla ir darbas su jaunimu – dažniausiai orientuotos į 13–20 metų amžiaus jaunuolius. Šis amžiaus tarpsnis laikomas vienu svarbiausių formuojantis socialiniams įgūdžiams, pilietiniam aktyvumui ir savarankiškumo pradžiai. Atsižvelgiant į tai, respondentų amžiaus struktūra leidžia teigti, kad apklausa pasiekė pagrindinę jaunimo politikos priemonių tikslinę grupę.

Toks respondentų pasiskirstymas taip pat rodo, kad tyrime buvo sėkmingai pasitelkti tradiciniai jaunimo pasiekimo kanalai – mokyklos, jaunimo centrai, jaunimo organizacijos ir kitos su jaunimu dirbančios struktūros. Surinkti duomenys suteikia pagrįstą pagrindą analizuoti jaunuolių poreikius, lūkesčius ir patirtis, taip pat leidžia formuluoti tikslines prielaidas ir pasiūlymus, kaip jaunimo politikos paslaugos ir priemonės galėtų būti toliau plėtojamoms ir geriau pritaikomos realiems jaunų žmonių poreikiams.

Kartu svarbu pažymėti, kad vyresnio amžiaus jaunuolių (25–29 metų) dalyvavimas apklausoje buvo minimalus, todėl šios grupės patirtys tyrime atspindi ribotai. Vyresnių jaunuolių nuomonę pavyko papildomai atskleisti fokus grupių diskusijų metu, diskutuojant su Jaunimo reikalų tarybos nariais, taip pat specialistais, dirbančiais su jaunimu. Šie specialistai atstovavo ne tik aktyvesnių jaunuolių patirtims, bet ir NEET (nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio) bei mažiau galimybių turinčio jaunimo (MGT) interesams ir problematikai.

Papildomam konteksto suvokimui ir rezultatų interpretacijai tyrimo metu taip pat bus remiamasi panašiais jaunimo situacijos tyrimais, atliktais kaimyninėse savivaldybėse. 2024 metais analogiškas tyrimas buvo vykdytas Visagino savivaldybėje, o 2022 metais – Rokiškio rajono savivaldybėje. Šių tyrimų duomenys bus naudojami palyginamajai analizei.

Savivaldybės teritorija	Respondentų skaičius	Savivaldybės teritorija	Respondentų skaičius
Zarasų seniūnija	134	Imbrado seniūnija	9
Dusetų seniūnija	31	Salako seniūnija	4
Turmanto seniūnija	3	Kita	19

Lentelė Nr. 1

Anketos duomenys

Analizuojant jaunimo atsakymus į atvirą anketos klausimą „Ką tyrėjams reikėtų žinoti apie jaunimo situaciją Zarasų rajone? (kokias problemas labiausiai reikia spręsti? kuo norite pasidžiaugti?)“, išryškėjo kelios tarpusavyje susijusios teminės kryptys, atskleidžiančios jaunimo kasdienę patirtį, lūkesčius ir pagrindinius iššūkius Zarasų rajone. Šie atsakymai papildo kiekybinius duomenis ir leidžia giliau suprasti, kaip jauni žmonės vertina savo gyvenamąją aplinką.

Dažniausiai jaunimas akcentuoja laisvalaikio ir užimtumo galimybių trūkumą. Atsakymuose kartojasi mintys apie ribotą veiklų pasirinkimą, jaunimui patrauklių erdvių stoką bei monotonišką pasiūlą, ypač vyresniems paaugliams ir jauniems suaugusiems. Jaunimas pabrėžia, kad aktyvesni jaunuoliai dažniau randa veiklų, tačiau daliai jų trūksta pasiūlos, kuri atlieptų asmeninius interesus ir motyvuotų įsitraukti.

Reikšminga atvirų atsakymų tema – sportas ir fizinis aktyvumas. Jaunimas dažnai mini poreikį daugiau sporto veiklų, didesnės sporto šakų įvairovės ir atnaujintos infrastruktūros. Sportas suvokiamas ne tik kaip fizinio aktyvumo forma, bet ir kaip svarbi socializacijos erdvė – vieta, kur galima leisti laiką su draugais, megzti ryšius ir mažinti kasdienę įtampą. Ši tema atliepia ir kiekybinius duomenis, rodančius santykinai aukštą sporto galimybių vertinimą. Jaunimo atsakymuose taip pat ryškėja nerimas dėl darbo galimybių ir ateities perspektyvų. Jaunuoliai mini ribotas įsidarbinimo galimybes rajone, mažą darbo vietų pasirinkimą ir neaiškias karjeros perspektyvas. Ši tema dažnai siejama su ketinimais išvykti mokytis ar dirbti į kitus miestus bei abejonėmis dėl galimybės sugrįžti į Zarasus ateityje.

Svarbiu iššūkiu jaunimas įvardija viešojo transporto ir mobilumo problemas. Ypač kaimiškose vietovėse gyvenantys jaunuoliai pabrėžia retus maršrutus, sudėtingą susisiekimą su veiklų vietomis, jaunimo centrais ar sporto erdvėmis. Mobilumo trūkumas riboja jaunimo galimybes dalyvauti veiklose ir stiprina socialinės atskirties jausmą.

Dalis atsakymų atskleidžia ir emocinius bei socialinius aspektus – nuobodulį, motyvacijos stoką, vienišumo jausmą, patyčių ar socialinės įtampos patirtis. Nors šios temos ne visada įvardijamos tiesiogiai, jos atsispindi jaunimo pasisakymuose apie savijautą, pasitenkinimą gyvenimu ir santykius su bendraamžiais.

Galiausiai jaunimas išreiškia poreikį būti išgirstiems ir labiau įtrauktiems į sprendimų priėmimą. Jaunuoliai nurodo, kad jiems svarbu ne tik formaliai dalyvauti apklausose ar renginiuose, bet ir matyti realų savo nuomonės poveikį sprendimams, susijusiems su jaunimo gyvenimu savivaldybėje.

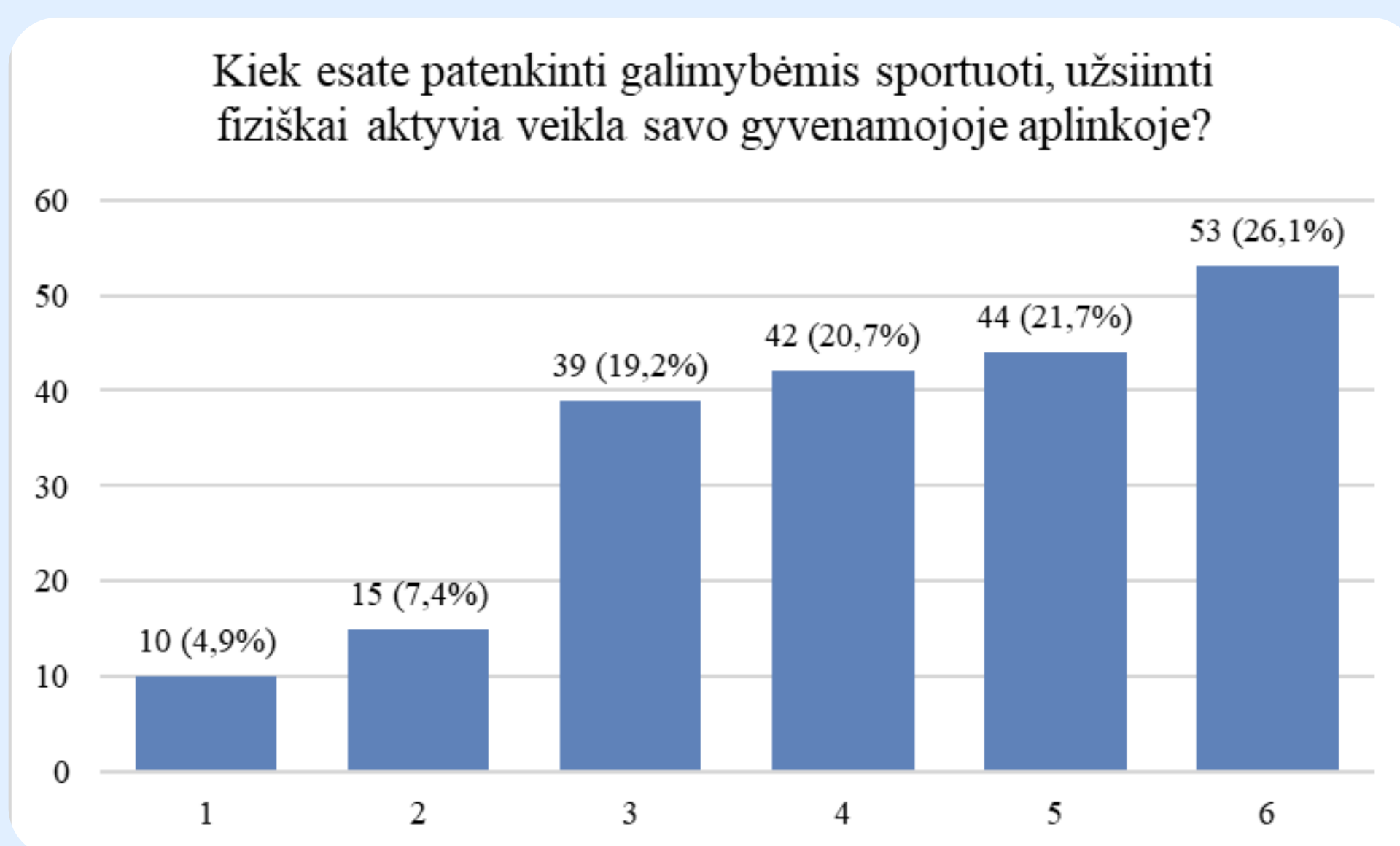

Diagrama Nr. 5

Galimybės sportuoti

68,5 proc. apklausoje dalyvavusių jaunuolių teigiamai vertina galimybes sportuoti Zarasų rajono savivaldybėje. Šis rodiklis yra artimas Visagino savivaldybės (66,6 proc.) vertinimui ir aukštesnis nei Rokiškio rajono savivaldybėje (57 proc.) fiksuotas teigiamas vertinimas. Zarasų rajono jaunimas sporto galimybes vertina palankiai.

Palyginus su kitomis Lietuvos savivaldybėmis, sporto galimybių vertinimai taip pat išlieka panašiam lygyje – Kretingos rajono savivaldybėje jas teigiamai vertina 68,2 proc. jaunuolių, Šilutės rajone – 72,8 proc., o Klaipėdos mieste – 72,9 proc. respondentų. Tokie panašūs vertinimai rodo, kad paauglystės amžiaus tarpsnyje galimybė sportuoti yra itin reikšminga ir tiesiogiai atliepia šiam raidos etapui būdingus fiziologinius bei socializacijos poreikius.

Paaugliams fizinis aktyvumas ir sportas padeda susitvarkyti su hormoniniais pokyčiais, stiprina emocinę savijautą, sudaro sąlygas bendrauti su bendraamžiais, lengviau pritapti socialinėje aplinkoje ir susirasti naujų draugų. Šios tendencijos atsispindi ir atviruose apklausos atsakymuose – jaunuoliai pabrėžė poreikį plėsti ir atnaujinti sporto infrastruktūrą, didinti sporto šakų pasirinkimą.

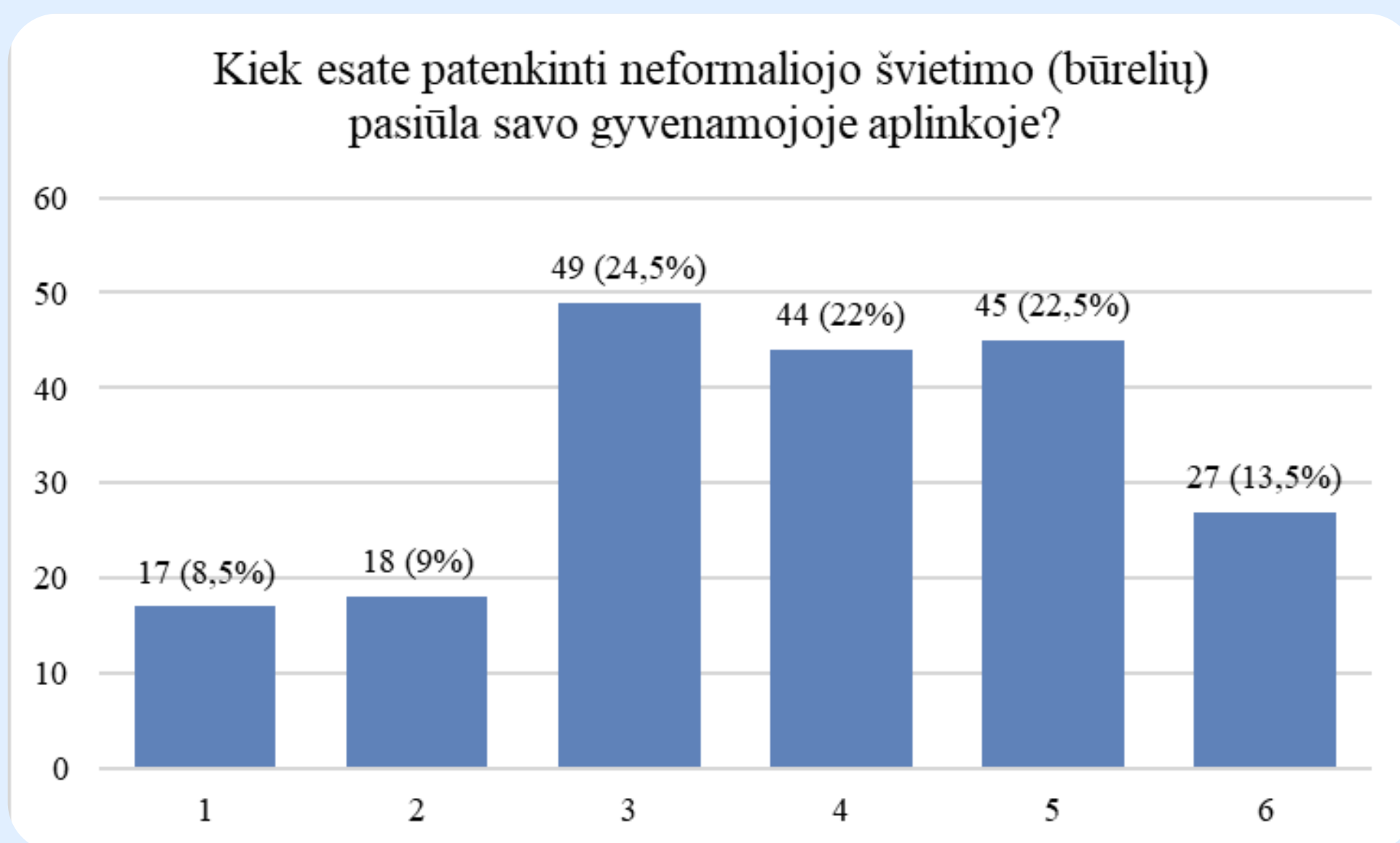

Diagrama Nr. 6

58 proc. Zarasų rajono jaunimo teigiamai vertina neformaliojo švietimo (būrelių) pasiūlą savo gyvenamojoje aplinkoje. Tai rodo, kad daugiau nei pusė apklaustų jaunuolių mato galimybes ugdyti savo gebėjimus ir pomėgius už formaliojo ugdymo ribų. Vertinant dalyvavimo intensyvumą, 29,7 proc. respondentų nurodė lankantys vieną būrelį, 23,1 proc. – du būrelius, o 15,3 proc. – tris ir daugiau būrelių. Dalis jaunimo Zarasų rajone yra aktyviai įsitraukusi į neformalųjį ugdymą, tačiau reikšminga dalis jaunuolių dalyvauja tik vienoje veikloje.

Zarasų rajono neformaliojo švietimo pasiūlos vertinimas yra žemesnis nei Visagino savivaldybėje, kur teigiamai ją vertina 66,4 proc. jaunimo, ir šiek tiek žemesnis nei Rokiškio rajono savivaldybėje, kur šis rodiklis siekia 61 proc.

Kiek neformaliojo švietimo (būrelių) veiklų lankote?
(prašome atsakyti, jei jums ne daugiau nei 19 metų)

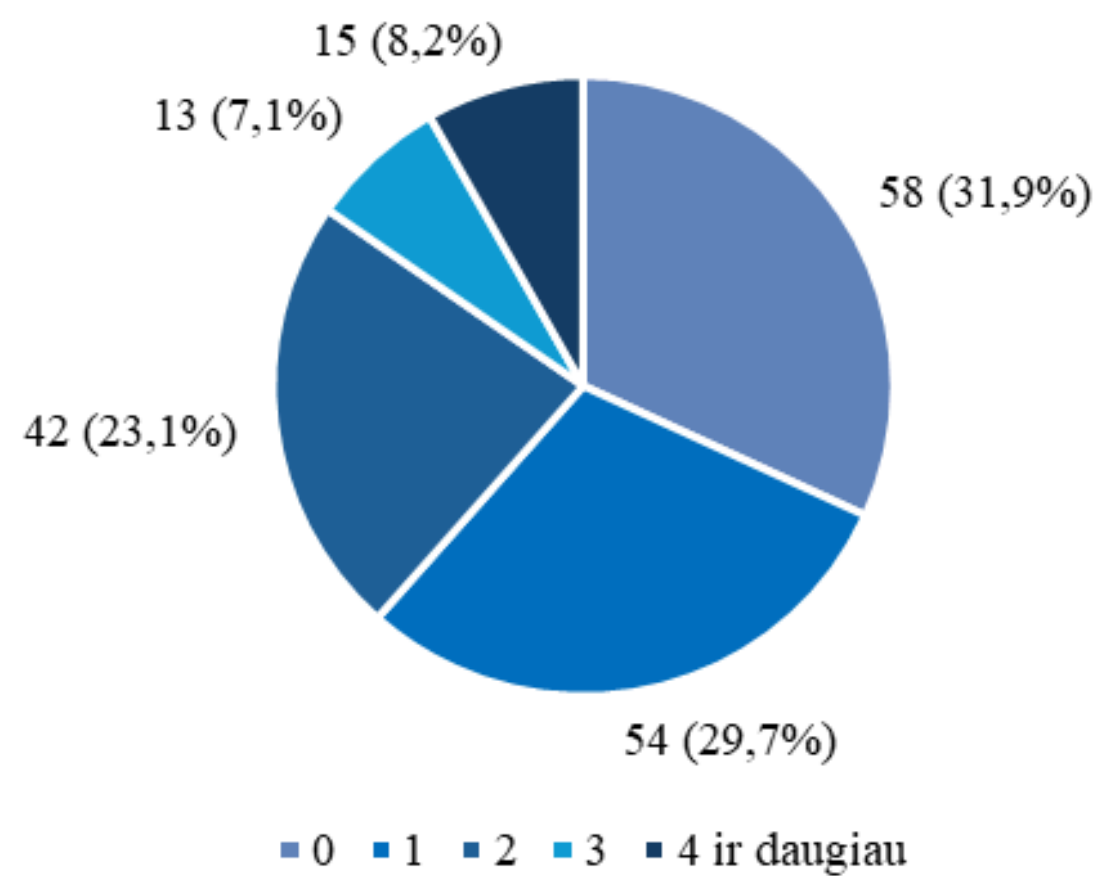

Diagrama Nr. 7

Atvirų anketos klausimų analizė rodo, kad Zarasų rajono jaunimas neformaliojo švietimo ir būrelių pasiūlą vertina nevienareikšmiškai. Nors dalis jaunuolių aktyviai dalyvauja vienoje ar keliose veiklose, atsakymuose aiškiai atsiskleidžia riboto pasirinkimo ir nepakankamos įvairovės problema, ypač vyresniems paaugliams ir jauniems žmonėms. *R64 „Būrelių nėra daug, dauguma skirti mažesniems vaikams.“ (13)*

Dažniausiai jaunimas nurodo, kad esami būreliai daugiausia orientuoti į tradicines veiklas – sportą, šokius ar pavienes menines veiklas. *R38 „Daugiausia yra sportas ir šokiai.“ (17)* Šios veiklos daliai jaunimo yra patrauklios ir reikalingos, tačiau kartu atsakymuose kartojasi mintis, kad trūksta šiuolaikiškesnių, įvairesnių ir vyresniam jaunimui pritaikytų užsiėmimų. *R91 „Trūksta įdomesnių būrelių paaugliams.“ (14)* Jaunuoliai mini, kad augant jų poreikiams ir interesams, veiklų pasiūla tampa per siaura ir nebeatitinka jų lūkesčių.

Atviruose atsakymuose taip pat ryškėja poreikis lankstesnėms dalyvavimo formoms. Jaunimas išreiškia norą turėti galimybę išbandyti skirtingas veiklas be ilgalaikio įsipareigojimo, dalyvauti trumpalaikiuose, projektiniuose ar teminiuose užsiėmimuose. Tai rodo, kad daliai jaunuolių svarbu ne tik nuolatiniai būreliai, bet ir galimybė eksperimentuoti, atrasti save ir keisti veiklas pagal besikeičiančius interesus.

Svarbiu aspektu įvardijamas ir būrelių prieinamumas. Jaunimas mini nepatogų užsiėmimų laiką, sudėtingą susisiekimą, ypač gyvenant kaimiškose vietovėse, bei priklausomybę nuo tėvų pavežėjimo. R87 „*Jeigu gyveni kaime, ne visur gali nuvažiuoti.*“ (9) Tai reiškia, kad net ir esant pasiūlai, ne visi jaunuoliai turi realias galimybes jį pasinaudoti. Mobilumo ir laiko derinimo iššūkiai tampa papildomu barjeru įsitraukimui į neformalųjį švietimą.

Atsakymuose taip pat pastebimas informacijos apie būrelius ir veiklas trūkumas. Kai kurie jaunuoliai nurodo nežinantys, kokios veiklos vyksta, kur kreiptis ar kaip prisijungti. R6 „*Ne visada aišku, kokie būreliai yra ir kur juos rasti.*“ (10). Tai leidžia daryti prielaidą, kad dalis jaunimo lieka nuošalyje ne dėl motyvacijos stokos, o dėl nepakankamai aiškios ir jaunimui patrauklios informacijos sklaidos.

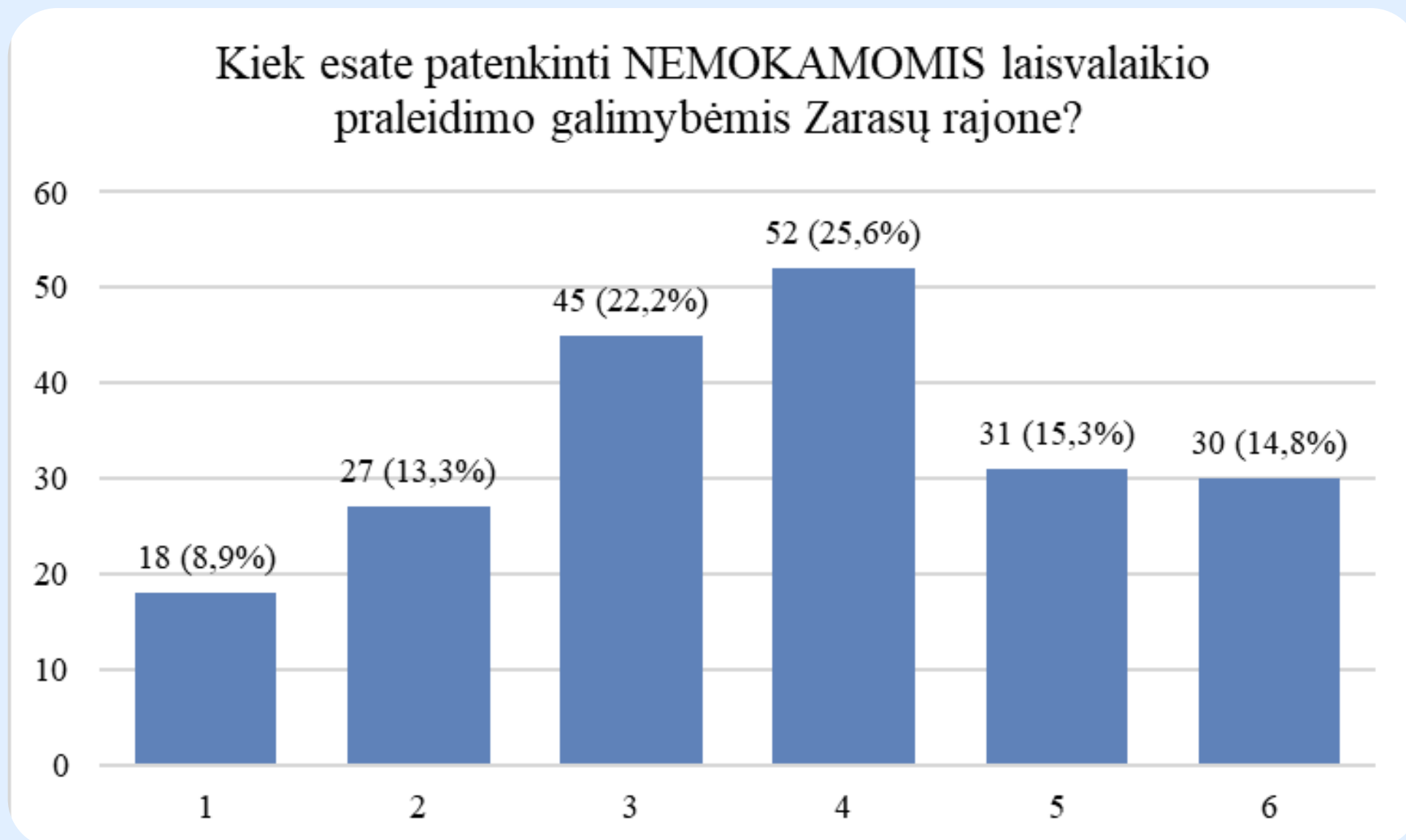

Diagrama Nr. 9

Anketinės apklausos ir atvirų klausimų analizė rodo, kad Zarasų rajono jaunimas skirtingai vertina nemokamas ir mokamas laisvalaikio praleidimo galimybes, o vertinimai ryškiai skiriasi priklausomai nuo jaunimo amžiaus. Labiau patenkinti laisvalaikio praleidimo paslaugomis yra 19–29 metų jauni žmonės – 53 proc. jų teigiamai vertina nemokamas ir 61 proc. – mokamas laisvalaikio praleidimo paslaugas. Tai rodo, kad vyresni jaunuoliai dažniau naudojami komercinėmis laisvalaikio formomis ir turi didesnes galimybes jomis pasinaudoti.

Vertinant nemokamas laisvalaikio praleidimo galimybes, 55,7 proc. Zarasų rajono jaunimo jas vertina teigiamai. Šis rodiklis yra aukštesnis nei Visagino savivaldybėje (40 proc.) ir šiek tiek aukštesnis nei Rokiškio rajono savivaldybėje (45 proc.). Zarasų rajone nemokamos laisvalaikio veiklos jaunimui yra labiau prieinamos. Tačiau atviruose atsakymuose aiškiai atsiskleidžia, kad jaunimas šias galimybes dažnai vertina kaip ribotas savo įvairove ir patrauklumu. R73 „Nelabai yra ką veikti nemokamai, greitai atsibosta.“ (16).

Jaunimas dažnai mini, kad nemokamos veiklos dažniausiai apsiriboja pasivaikščiojimu, buvimu viešose erdvėse ar pavieniais renginiais, o nuolatinių, jaunimui orientuotų nemokamų veiklų trūksta, ypač vyresniems paaugliams. R118 „Nemokamų veiklų mažai, viskas labiau skirta vaikams.“

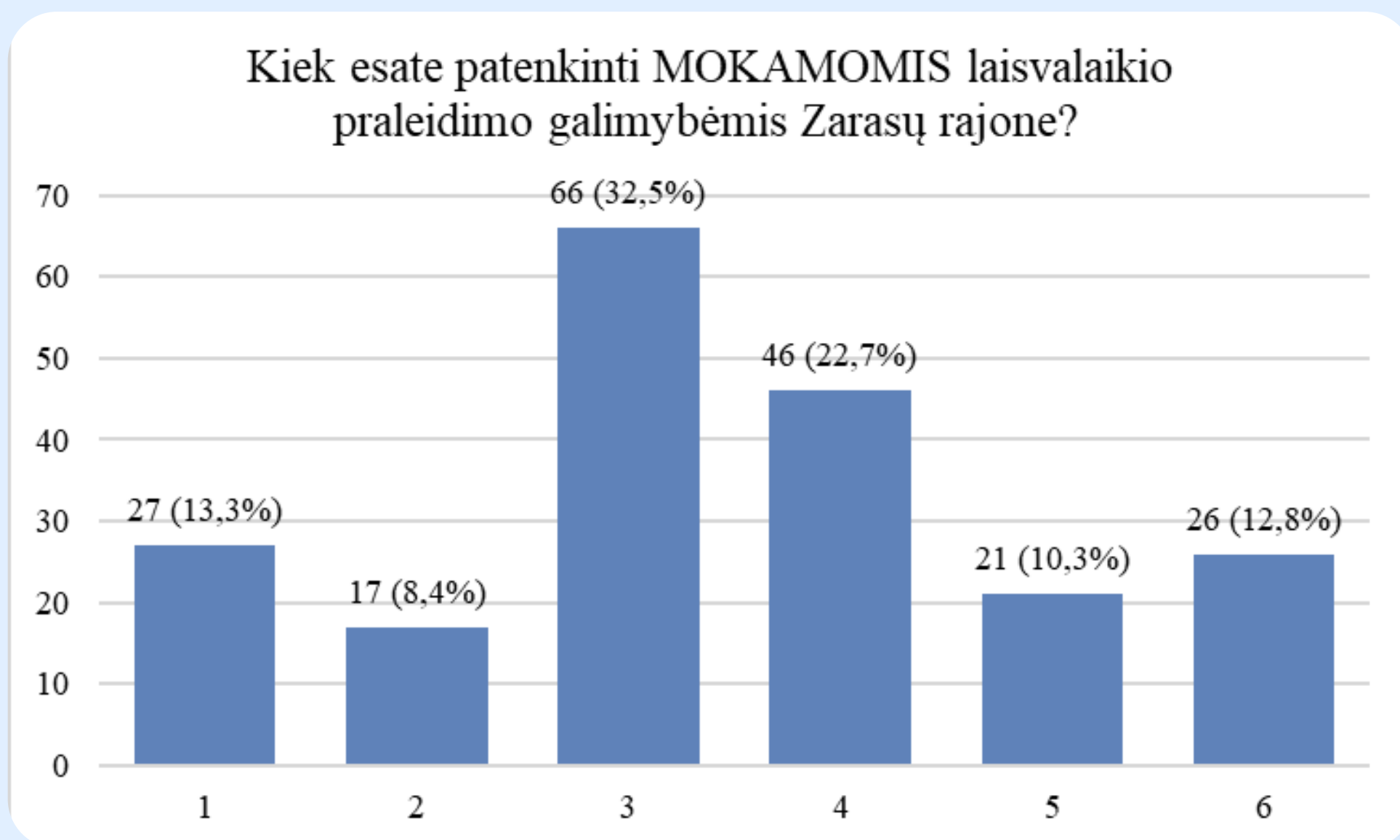

Diagrama Nr. 10

Vertinant mokamas laisvalaikio praleidimo galimybes, 45,8 proc. Zarasų rajono jaunimo jas vertina teigiamai. Šis rodiklis yra aukštesnis nei Visagino savivaldybėje (35,8 proc.) ir panašus į Rokiškio rajono savivaldybės (46 proc.) vertinimą. Atviruose atsakymuose jaunimas dažniausiai su mokamomis veiklomis sieja komercines laisvalaikio formas, tokias kaip kavinės, parduotuvės, pramogų vietos ar kitos erdvės, kur galima susitikti su draugais ir leisti laiką neformalioje aplinkoje. R42 „Norėtusi daugiau vietų, kur galima susitikti su draugais, nueiti į kavinę ar tiesiog pabūti.“ (18)

Savivaldybės teritorija	Labiau patenkintų respondentų skaičius nemokamomis paslaugomis	Savivaldybės teritorija	Labiau patenkintų respondentų skaičius nemokamomis paslaugomis
Zarasų seniūnija	57,5%	Imbrado seniūnija	77,8%
Dusetų seniūnija	45,2%	Salako seniūnija	25%
Turmanto seniūnija	66,7%	Kita	52,6%

Lentelė Nr. 2

Tačiau dalis jaunimo pabrėžia, kad mokamos veiklos ne visiems yra prieinamos dėl finansinių galimybių stokos, ypač jaunesniems jaunuoliams ir gyvenantiems kaimiškose vietovėse. R95 „*Daug kas mokama, ne visi gali sau tai leisti.*“ (14).

Atsižvelgiant į jaunimo vertinimus galima teigti, kad Zarasų rajono jaunimas nemokamas laisvalaikio veiklas vertina kaip santykinai labiau prieinamas nei kaimyninėse savivaldybėse, tačiau jų pasiūla ir patrauklumas ne visada atitinka jaunimo lūkesčius. Tuo tarpu mokamos veiklos yra svarbi laisvalaikio dalis, ypač vyresniems jaunuoliams, tačiau jų prieinamumas išlieka netolygus. Šios įžvalgos rodo poreikį **subalansuoti nemokamų ir mokamų laisvalaikio veiklų pasiūlą**, siekiant užtikrinti, kad skirtingo amžiaus ir socialinių grupių jaunimas turėtų realias galimybes prasmingai leisti laisvalaikį Zarasų rajone.

Savivaldybės teritorija	Labiau patenkintų respondentų skaičius mokamomis paslaugomis	Savivaldybės teritorija	Labiau patenkintų respondentų skaičius mokamomis paslaugomis
Zarasų seniūnija	48,5%	Imbrado seniūnija	11,1%
Dusetų seniūnija	35,5%	Salako seniūnija	50%
Turmanto seniūnija	66,7%	Kita	47,4%

Lentelė Nr. 3

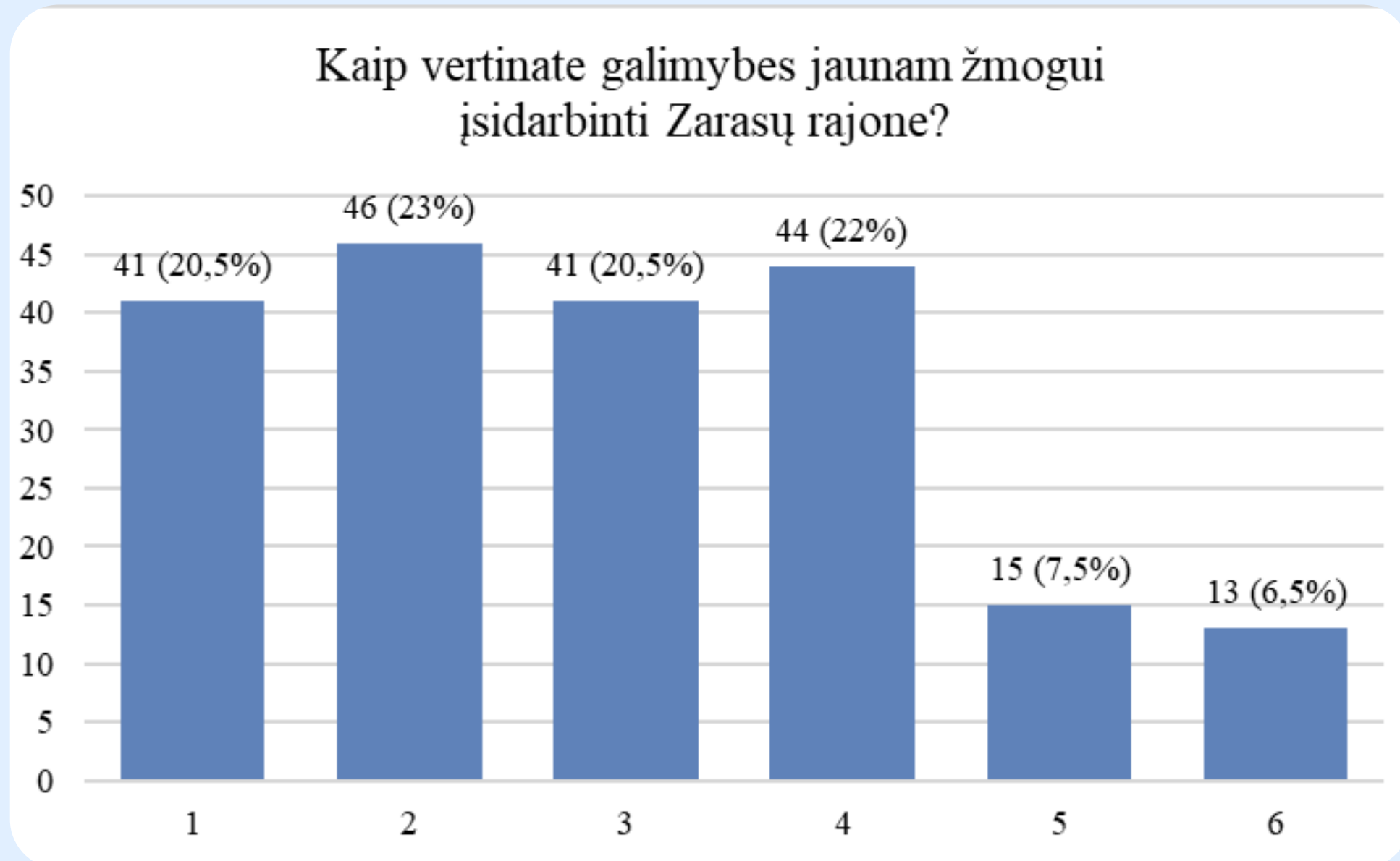

Diagrama Nr. 11

Galimybės jaunimui įsidarbinti Zarasų rajone

Anketinės apklausos duomenys rodo, kad **36 proc. respondentų teigiamai vertina galimybes jaunam žmogui įsidarbinti Zarasų rajone**. Tai yra reikšmingai aukštesnis rodiklis nei **Visagino savivaldybėje**, kur teigiamai įsidarbinimo galimybes vertina **14,9 proc. jaunimo**, tačiau kartu rodo, kad didžioji dalis jaunuolių Zarasų rajone šias galimybes vertina kritiškai.

Atvirų klausimų analizė atskleidžia, kad vienas iš dažniausiai minimų iššūkių – ribotos galimybės įsidarbinti jaunesniems nei 16 metų jaunuoliams. Nors ši amžiaus grupė teisiškai yra labiau saugoma, jaunimas pabrėžia, kad praktikoje tai tampa kliūtimi įgyti pirmąją darbo patirtį, ypač vasaros laikotarpiu, kai poreikis dirbti yra didžiausias. Jaunuoliai nurodo, jog darbdaviai dažnai vengia priimti jaunesnius paauglius dėl papildomų teisinių reikalavimų ir atsakomybės.

R41 „Iki 16 metų labai sunku rasti darbą, net vasarą.“ (5)

Poreikis įsidarbinti itin ryškus mokyklinio amžiaus jaunuoliams, nes būtent šiame amžiaus tarpsnyje vyksta aktyvūs emancipacijos ir perėjimo į suaugusę procesai. Jaunimui svarbu ne tik pats darbas, bet ir galimybė užsidirbti savarankiškai, jausti finansinę nepriklausomybę bei priimti sprendimus, susijusius su asmeniniu vartojimu, be nuolatinio tėvų įsikišimo. *R112 „Norisi turėti savo pinigų, kad nereikėtų visko prašyti tėvų.“ (8)*

Dalies jaunimo pasisakymuose taip pat matyti, kad darbo patirtis suvokiama kaip svarbi savęs išbandymo ir atsakomybės ugdymo priemonė, padedanti pasiruošti tolimesniam profesiniam keliui. *R59 „Darbas padeda suprasti, ko noriu ateityje ir kaip viskas vyksta realiame gyvenime.“ (3)*

Jaunimo vasaros užimtumo ir integracijos į darbo rinką programos vertinimas jaunimo požiūriu

Atvirų anketos klausimų analizė rodo, kad Zarasų rajono jaunimo vasaros užimtumo ir integracijos į darbo rinką programa suvokiama kaip **reikalinga ir naudinga iniciatyva**, ypač pirmąją darbo patirtį siekiantiems įgyti jaunuoliams. Dalis jaunimo nurodo, kad **apie programą yra girdėję**, tačiau **ne visi yra gerai informuoti**, kaip ji veikia, kam skirta ir kaip galima joje dalyvauti. R77 „Dalyvavau programoje – buvo gerai, nes tai buvo mano pirmas darbas.“ (2) Atsakymuose kartojasi mintis, kad informacija apie programą ne visada pasiekia visus jaunuolius arba pasiekia per vėlai, kai sprendimai dėl vasaros darbo jau būna priimti.

Kai kurie jaunuoliai nurodo, kad **programoje dalyvauti nepavyko**, nors noras dirbti buvo. Tai siejama su ribotu vietų skaičiumi, konkurencija tarp jaunuolių arba tuo, kad darbdaviai vis tiek teikia pirmenybę vyresniems jaunuoliams. R101 „Norėjau dalyvauti, bet vietų jau nebebuvo.“ (3)

Atviru klausimu respondentų buvo klausiama: „**Kas Jus paskatintų po studijų grįžti dirbti ir gyventi Zarasų rajone?**“.

Veiksniai, skatinantys jaunimą grįžti gyventi ir dirbti Zarasų rajone po studijų

Atvirų anketos klausimų analizė rodo, kad jaunimo sprendimas po studijų grįžti gyventi ir dirbti į Zarasų rajoną yra **daugiaveiksnis** ir glaudžiai susijęs ne tik su darbo rinka, bet ir su gyvenimo kokybe, socialiniais ryšiais bei asmeninio gyvenimo perspektyvomis. Jaunimo atsakymuose ryškėja keli pagrindiniai veiksniai, galintys paskatinti grįžimą į rajoną.

Dažniausiai jaunimas mini **darbo galimybes ir darbo užmokestį**. Jaunuoliai pabrėžia, kad grįžimas būtų svarstomas tuomet, jei Zarasų rajone atsirastų **stabilios, jų kvalifikaciją atitinkančios darbo vietos** ir **konkurencingas atlyginimas**. Darbas suvokiamas kaip esminė prielaida savarankiškam gyvenimui ir ilgalaikiam apsisprendimui likti rajone. R52 „Jeigu būtų gerai apmokamas darbas pagal specialybę, tikrai svarstyčiau grįžti.“ (2)

Kita dažnai pasikartojanti tema – **būsto prieinamumas ir gyvenimo sąlygos**. Jaunimas nurodo, kad galimybė įsigyti ar išsinuomoti būstą už prieinamą kainą, kartu su ramesne gyvenimo aplinka, galėtų tapti svarbiu argumentu grįžimui, ypač planuojant šeimą. R119 „*Jei būtų lengviau gauti būstą ir normalios gyvenimo sąlygos, grįžti būtų paprasčiau.*“ (5)

Ne mažiau svarbus aspektas – **požiūris į jaunus žmones ir jų įtraukimą**. Jaunimas pabrėžia, kad jiems svarbu jaustis reikalingiems, išgirstiems ir matyti realias galimybes prisidėti prie rajono vystymo, o ne tik užimti pasyvaus gyventojų vaidmenį. R101 „*Jeį jauni žmonės būtų labiau vertinami ir įtraukiami į sprendimus.*“ (2)

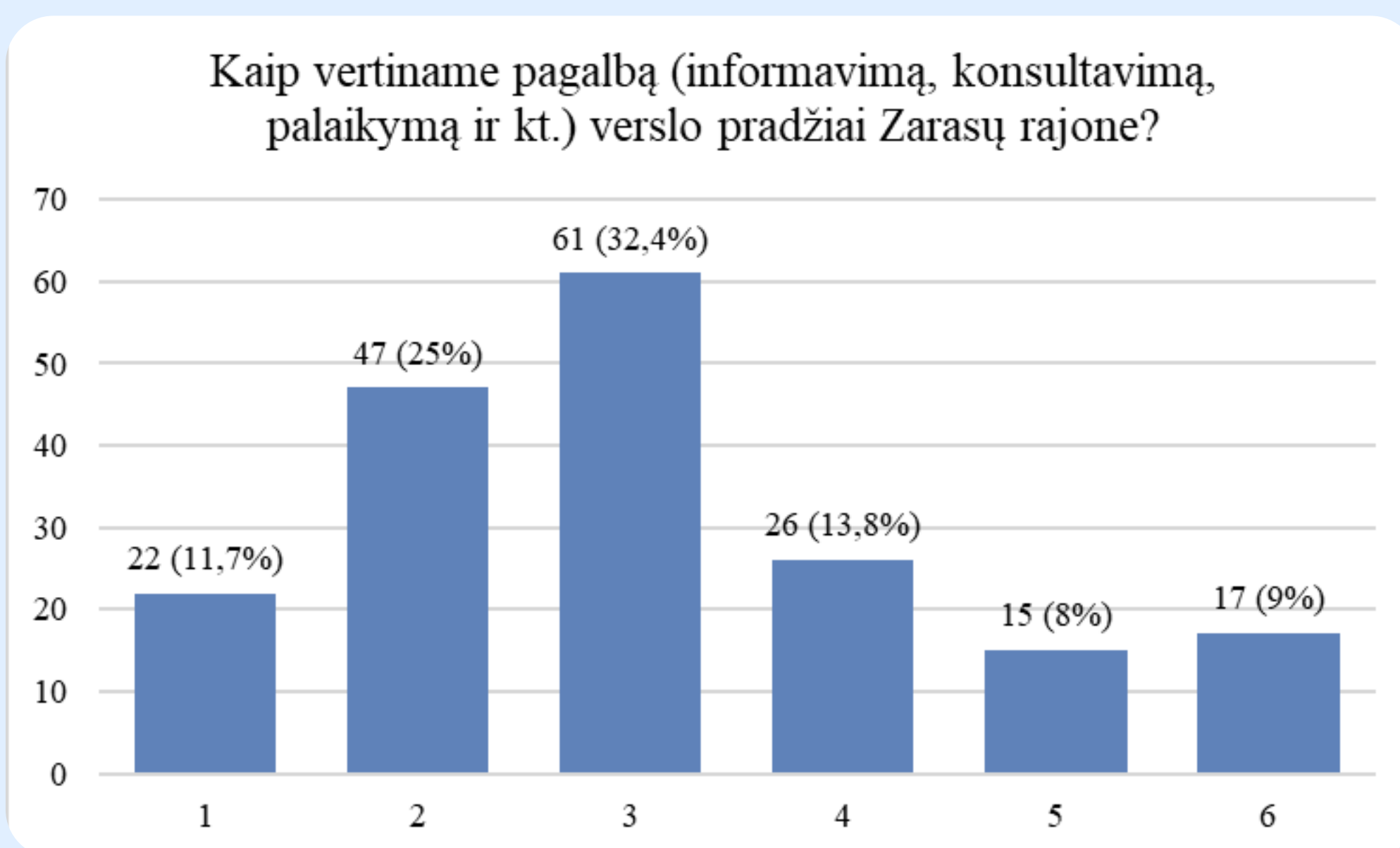

Diagrama Nr. 12

30,8 proc. respondentų teigiamai vertina pagalbą verslo pradžiai Zarasų rajono savivaldybėje. Zarasų rajono rodiklis yra panašus į Visagino savivaldybės, kur teigiamai pagalbą verslo pradžiai vertina 31 proc. jaunimo. Tai rodo, kad abiejose savivaldybėse jaunimo požiūris į verslumo skatinimo priemones yra labai artimas ir atspindi bendras regionines tendencijas. Tuo tarpu Rokiškio rajono savivaldybėje šis rodiklis yra aukštesnis – 40,5 proc.

Atvirų atsakymų kontekste (kitose anketos dalyse) matyti, kad jaunimas pagalbą verslo pradžiai dažnai sieja ne tik su finansinėmis priemonėmis, bet ir su konsultacijomis, mentoryste, informacijos prieinamumu ir aiškiais „pirmo žingsnio“ sprendimais. Jaunimas pabrėžia, kad net ir esant pavienėms paramos priemonėms, jos ne visada yra matomos, suprantamos ar lengvai pasiekiamos, ypač jauniems žmonėms, neturintiems verslo patirties.

Ar atpažįstate darbo su jaunimu paslaugas Zarasų rajone?

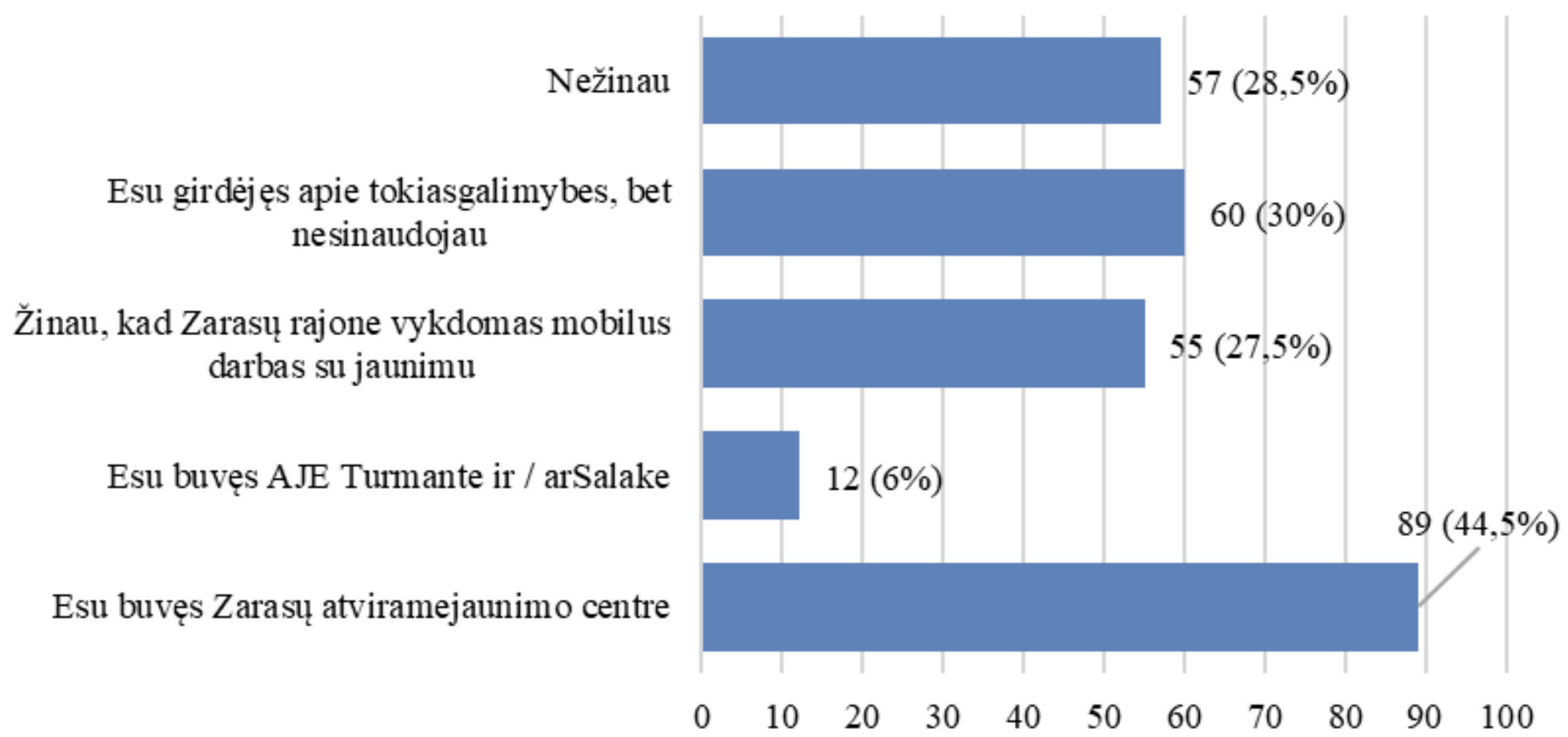

Diagrama Nr. 13

44,5 proc. respondentų yra lankęsi atvirame jaunimo centre, 6 proc. yra lankęsi atvirose jaunimo erdvėse. 27,5 proc. žino, kad Zarasuose 2024 m. dirbo mobili jaunimo darbuotojų komanda. Net 28,5 proc. nežino apie darbo su jaunimu paslaugas Zarasų rajone, 30 proc. yra girdėję apie tokias paslaugas.

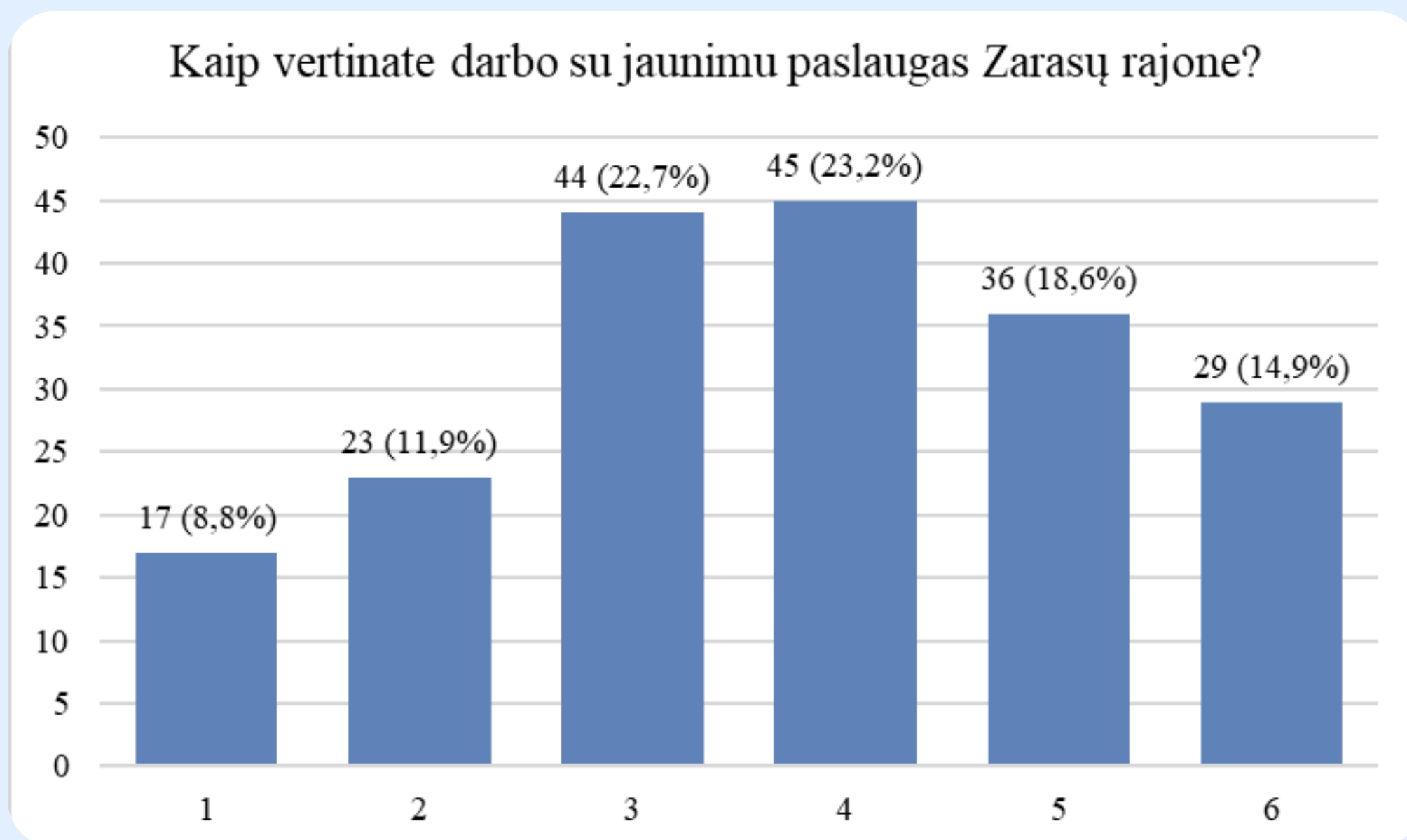

Diagrama Nr. 14

56,7 proc. respondentų teigiamai vertina darbo su jaunimu paslaugas Zarasų rajono savivaldybėje. Šis rodiklis yra aukštesnis nei Šilutės rajono savivaldybėje (44,9 proc.) ir labai artimas Klaipėdos miesto (55,4 proc.) vertinimui. Zarasų rajono darbo su jaunimu paslaugų vertinimas taip pat yra aukštesnis nei Rokiškio rajono savivaldybėje, kur teigiamai šias paslaugas vertina 52,7 proc. jaunimo. R27 „Jaunimo centre visada rasi su kuo pasikalbėti ir ką veikti.“ (8). Jaunimas norėtų daugiau darbo su jaunimu veiklų R129 „Ne visi turi galimybę dalyvauti, ypač gyvenant kaime.“ (5) ir R41 „Veiklos geros, bet jų galėtų būti daugiau.“ (4).

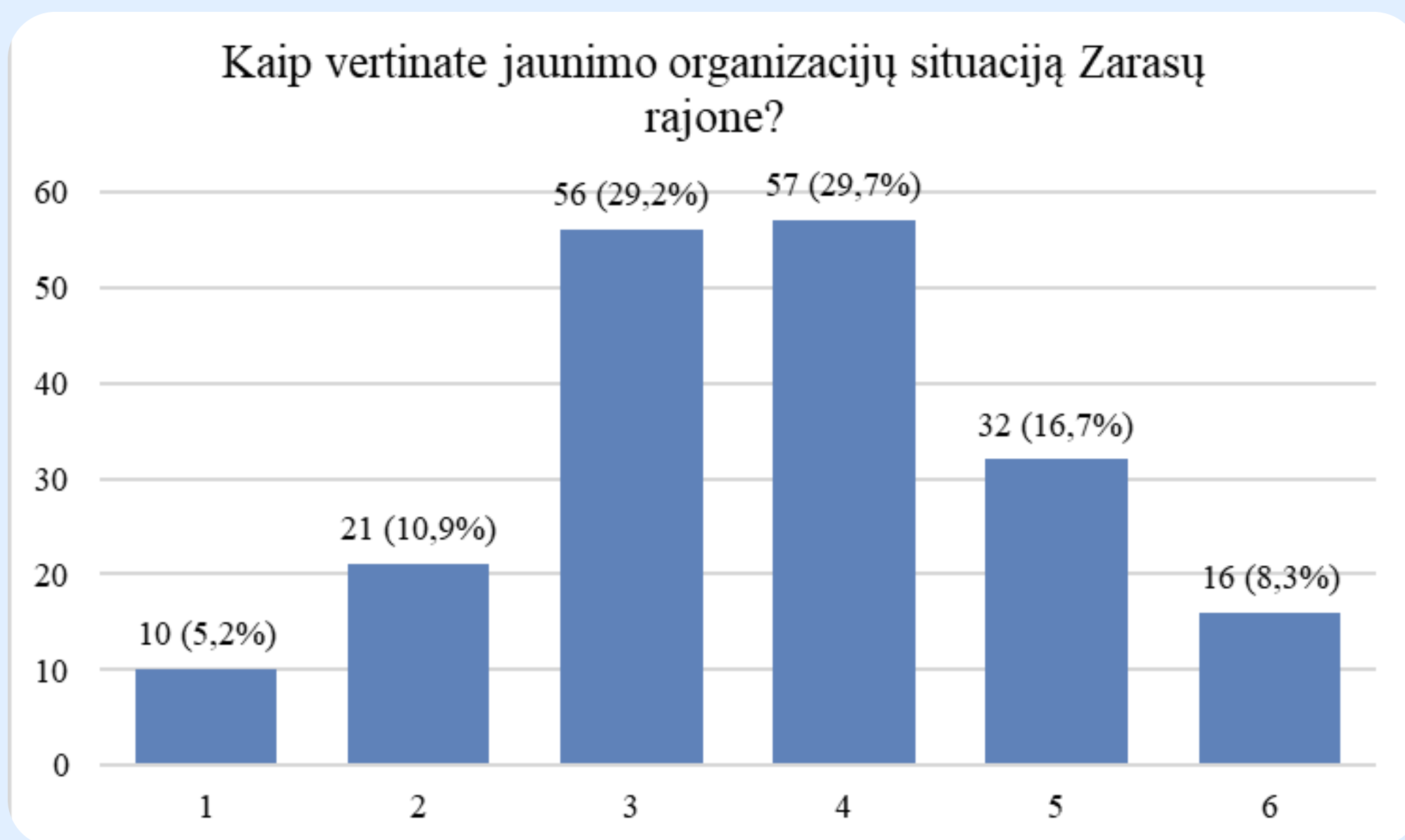

Diagrama Nr. 15

54,7 proc. respondentų teigiamai vertina jaunimo organizacijų situaciją Zarasų rajone. Paprašius išvardinti organizacijas, kurias jauni žmonės žino, buvo minimos: Jaunimo centras buvo minėtas (18 kartų); Lietuvos moksleivių sąjunga (17), Apskritasis stalas (12); Lietuvos Šaulių sąjunga (4); Jungtys (4); Vaikų dienos centras (3).

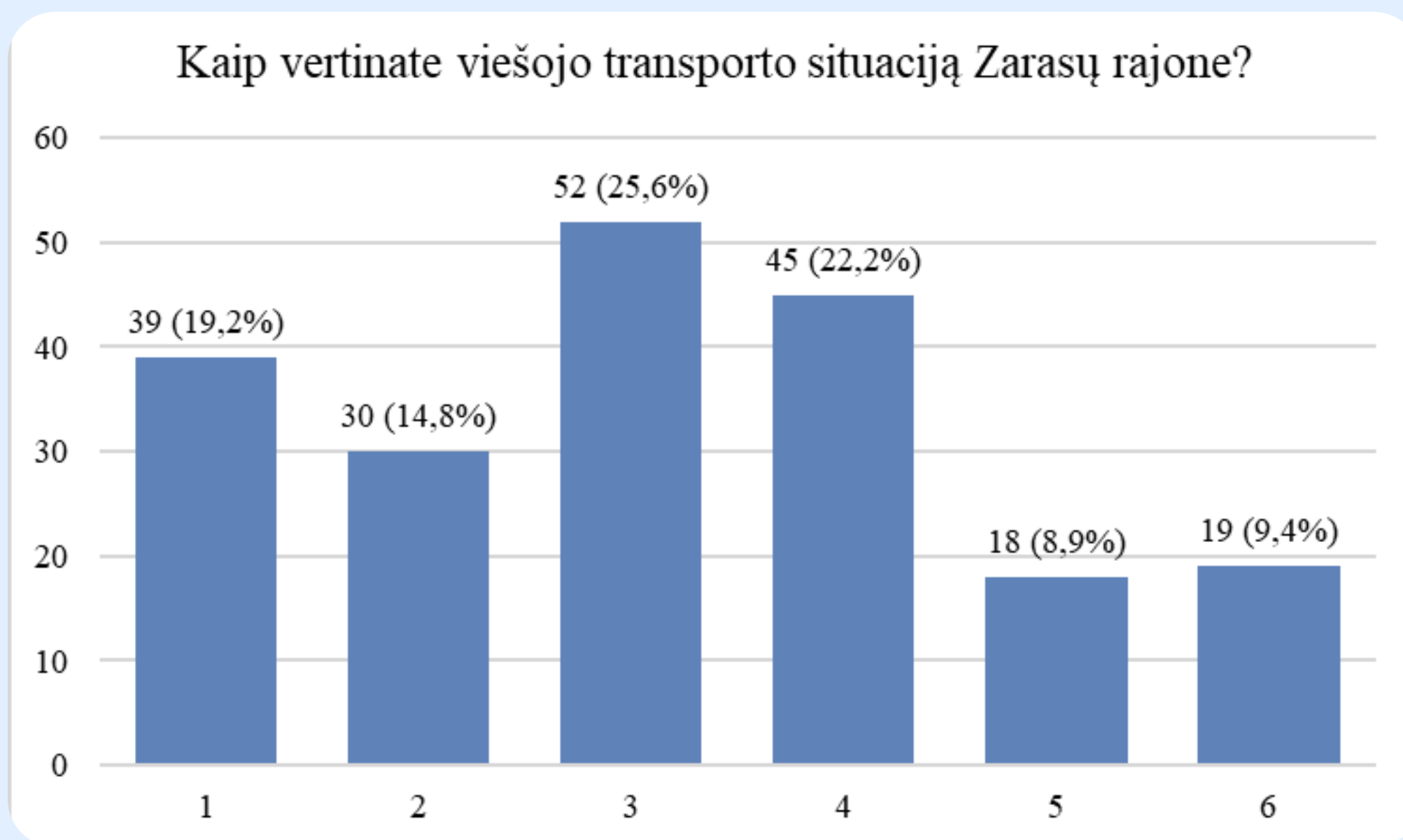

Diagrama Nr. 16

40,5 proc. respondentų teigiamai vertina viešojo transporto situaciją Zarasų rajone, tačiau atvirų anketos klausimų analizė rodo, kad reikšminga jaunimo dalis susiduria su kasdieniais susisiekimo iššūkiais. Anketoje buvo pateiktas atviras klausimas: „Jei susiduriate su sunkumais dėl viešojo transporto, aprašykite juos. Pateikite siūlymus, kaip spręsti transporto iššūkius“. Į šį klausimą atsakė 174 respondentai, o jų pasisakymai leido išryškinti pagrindines problemas.

Dažniausiai jaunimas įvardija per retai važiuojančius autobusus. Jaunuoliai pabrėžia, kad esami maršrutai ir reisų dažnumas neleidžia patogiai pasiekti mokyklų, darbo vietų, laisvalaikio veiklų ar jaunimo paslaugų, ypač po pamokų ar vakarais, kai viešojo transporto pasiūla dar labiau sumažėja.

Kita reikšminga problema – nepatogūs autobusų tvarkaraščiai ir prastas susisiekimas. Jaunimas nurodo, kad autobusų laikai dažnai nėra derinami prie mokyklų, būrelių ar darbo grafiko, o persėdimai tarp skirtingų maršrutų yra sudėtingi, nepatogūs arba reikalauja daug papildomo laiko.

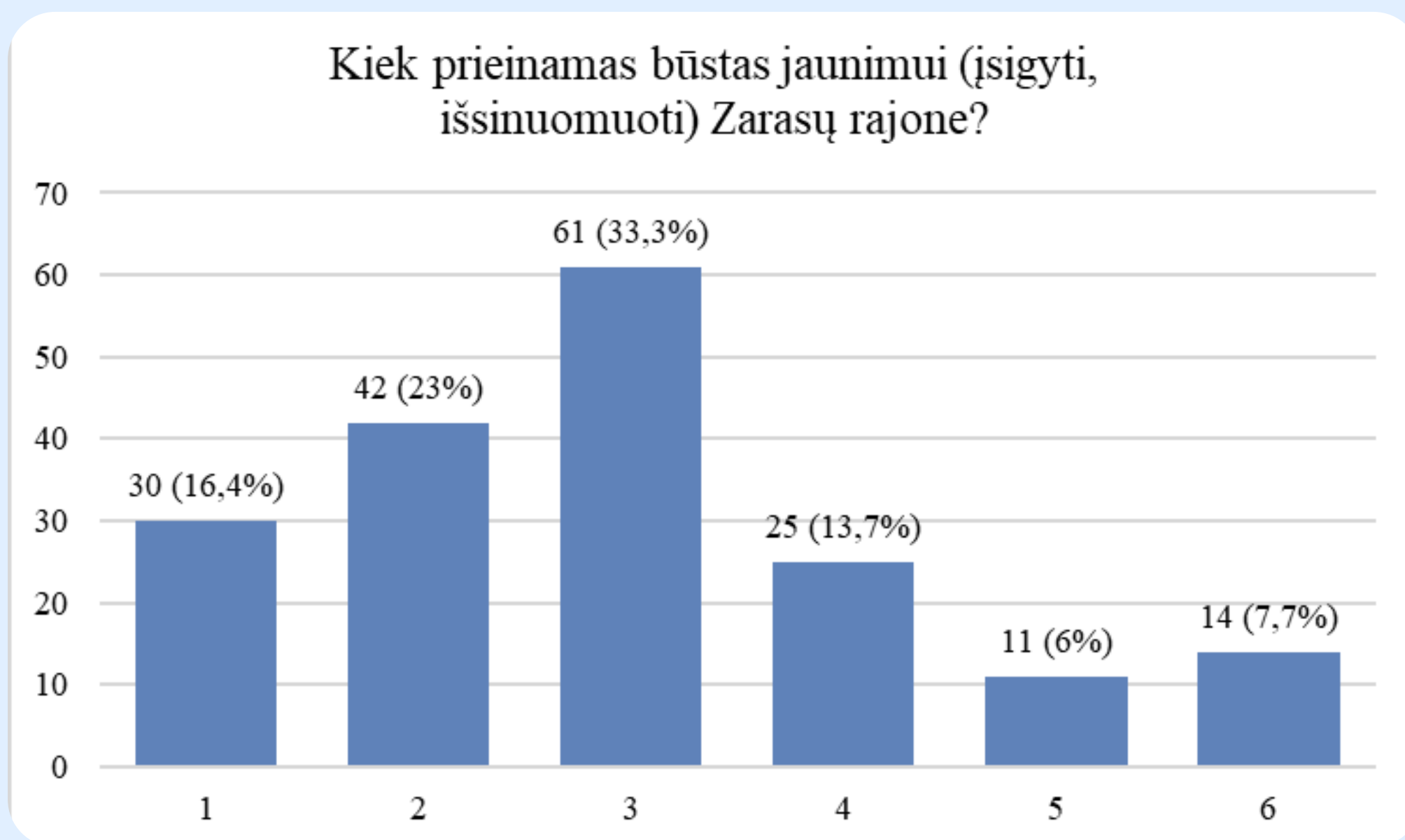

Diagrama Nr. 17

27,5 proc. respondentų teigiamai vertina būsto prieinamumą Zarasų rajono savivaldybėje. Šis rodiklis yra žemesnis nei Klaipėdos mieste (32,9 proc.) ir Šilutės rajono savivaldybėje (31,7 proc.), tačiau atspindi bendrą tendenciją, jog būsto prieinamumo klausimas jaunimo požiūriu vertinamas atsargiai. Zarasų rajono vertinimas taip pat yra panašus į Rokiškio rajono savivaldybės, kur teigiamai būsto prieinamumą vertina 29,8 proc. jaunimo, ir aukštesnis nei Visagino savivaldybėje, kur šis rodiklis siekia 24,1 proc.

Svarbu pažymėti, kad dauguma apklausoje dalyvavusių respondentų buvo mokyklinio amžiaus, todėl būsto prieinamumo klausimas jiems yra tik iš dalies aktualus ir dažniau suvokiamas per šeimos ar tėvų situacijos prizmę. Tai leidžia daryti prielaidą, kad jaunesnių respondentų vertinimai labiau atspindi bendrą nuomonę apie gyvenimo sąlygas rajone, o ne asmeninę būsto paieškos patirtį. Šis aspektas turėtų būti vertinamas interpretuojant rezultatus ir planuojant jaunimui bei jauniems suaugusiesiems skirtas būsto politikos priemones.

Kaip vertiname savo galimybes dalyvauti sprendimų priėmimo apie klausimus susijusius su jaunimu Zarasų rajone?

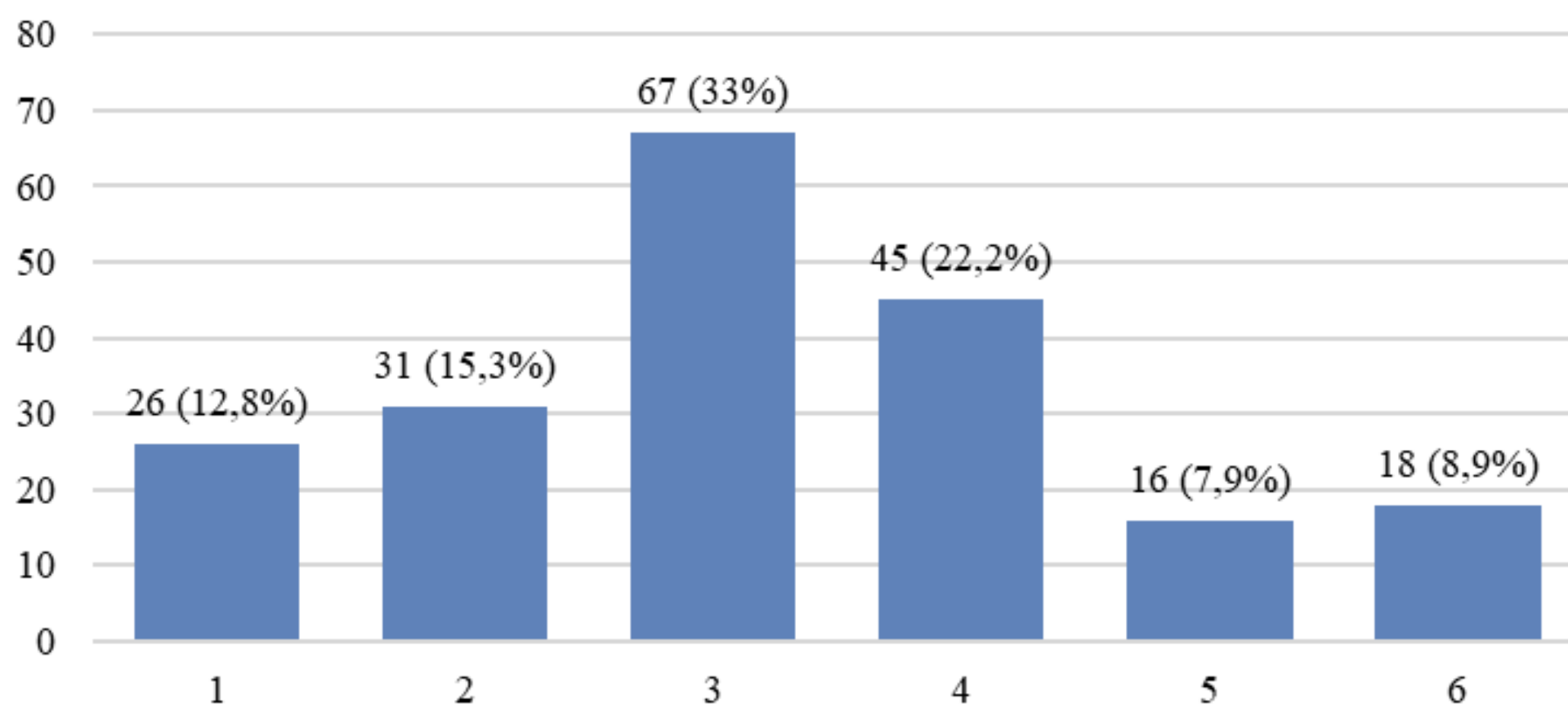

Diagrama Nr. 18

39 proc. respondentų teigiamai vertina savo galimybes dalyvauti sprendimų priėmimo Zarasų rajono savivaldybėje. Šis rodiklis yra labai panašus į Šilutės rajono savivaldybės (39,1 proc.) vertinimą ir atspindi vidutinį jaunimo įsitraukimo bei suvokiamų galimybių lygį. Zarasų rajono rodiklis taip pat yra artimas Rokiškio rajono savivaldybės, kur teigiamai dalyvavimo galimybes vertina 41,6 proc. jaunimo, o Visagino savivaldybėje šis vertinimas yra žemesnis – 33,8 proc.

Atvirų atsakymų ir papildomų klausimų analizė rodo, kad tokius vertinimus dažnai lemia jaunimo nežinojimas apie jau egzistuojančias dalyvavimo sprendimų priėmimo formas. Aktyviau į šias veiklas įsitraukia jaunuoliai, veikiantys nevyriausybinėse organizacijose ar jaunimo struktūrose.

Jaunimo atsakymuose atsiskleidžia, kad informacija apie dalyvavimo galimybes jaunimo nepasiekia sistemingai, ypač mokyklinio amžiaus jaunuolių. Nors pilietiškumo pamokos galėtų tapti svarbiu kanalu supažindinti moksleivius su jaunimo tarybomis, konsultacinėmis struktūromis ar savivaldybės sprendimų priėmimo procesais, tokia informacija dažnai nėra pateikiama arba pateikiama fragmentiškai.

Šią situaciją galėtų pagerinti nuosekliai vystoma darbo su jaunimu mokyklose paslauga, kuri sudarytų sąlygas jaunimui praktiškai susipažinti su dalyvavimo mechanizmais, taip pat aktyvesnis jaunimo nevyriausybinių organizacijų įsitraukimas, galintis užpildyti informacijos ir praktinio patyrimo spragas. Tokios priemonės leistų ne tik didinti jaunimo informuotumą, bet ir skatinti platesnį bei įvairesnį jaunimo įsitraukimą į sprendimų priėmimą Zarasų rajone.

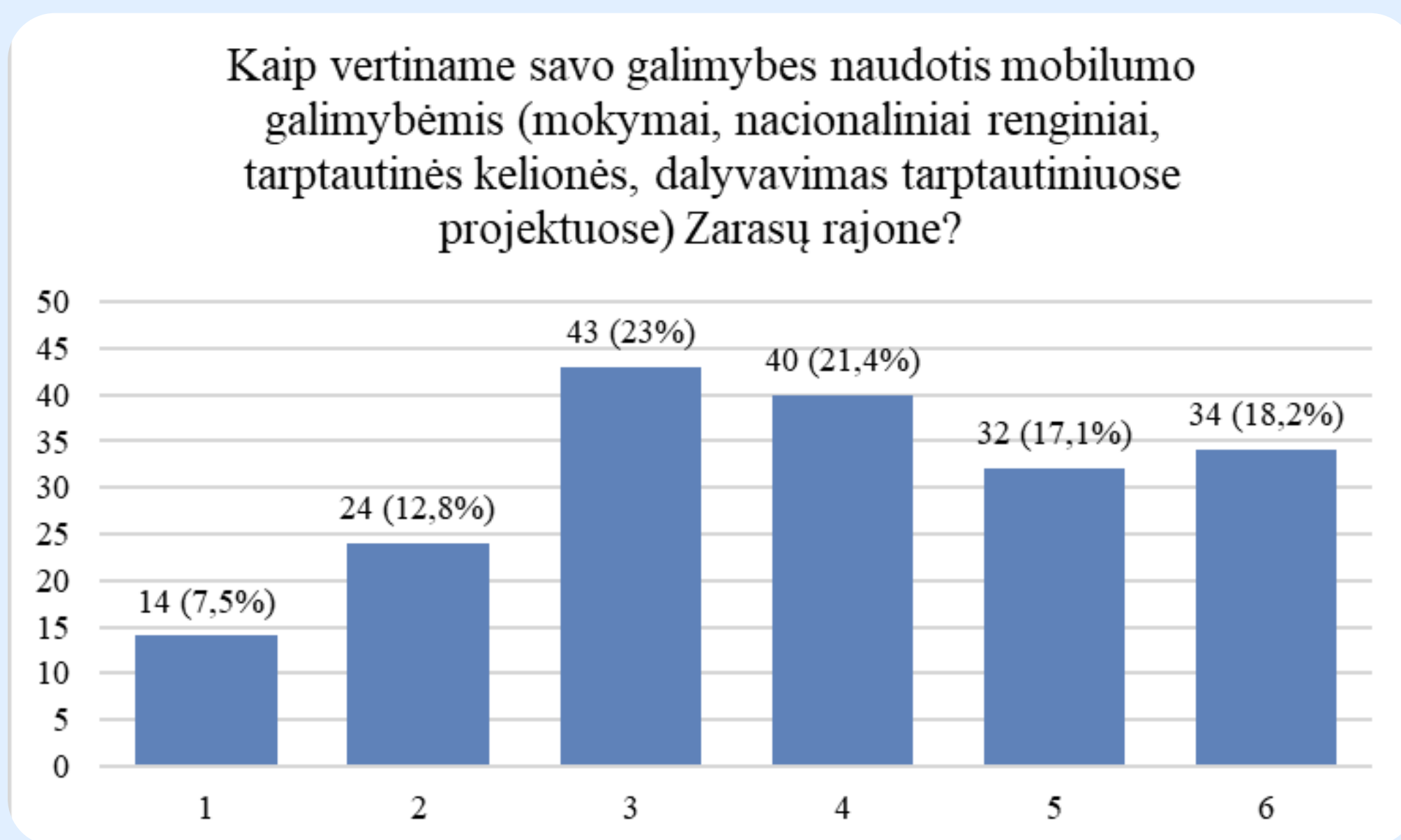

Diagrama Nr. 19

56,7 proc. respondentų teigiamai vertina mobilumo galimybes Zarasų rajono savivaldybėje. Šis rodiklis yra **aukštesnis nei Visagino savivaldybėje**, kur mobilumo galimybes teigiamai vertina **49,2 proc. jaunimo**, ir **panašus į Rokiškio rajono savivaldybės** vertinimą, kuris siekia **58,1 proc.** Tai rodo, kad Zarasų rajono jaunimo suvokiamas mobilumo lygis yra konkurencingas.

Kartu tyrimo duomenys leidžia teigti, kad **mobilumo galimybių plėtra ir naujų sprendimų kūrimas galėtų tapti viena iš prioritetinių jaunimo politikos vystymo krypčių Zarasų rajono savivaldybėje.** Jaunimo atsakymuose mobilumas siejamas ne tik su susisiekimu, bet ir su galimybe dalyvauti švietimo, užimtumo, laisvalaikio ir pilietinėse veiklose, todėl investicijos į šią sritį turėtų tiesioginę įtaką jaunimo įsitraukimui ir gyvenimo kokybei rajone.

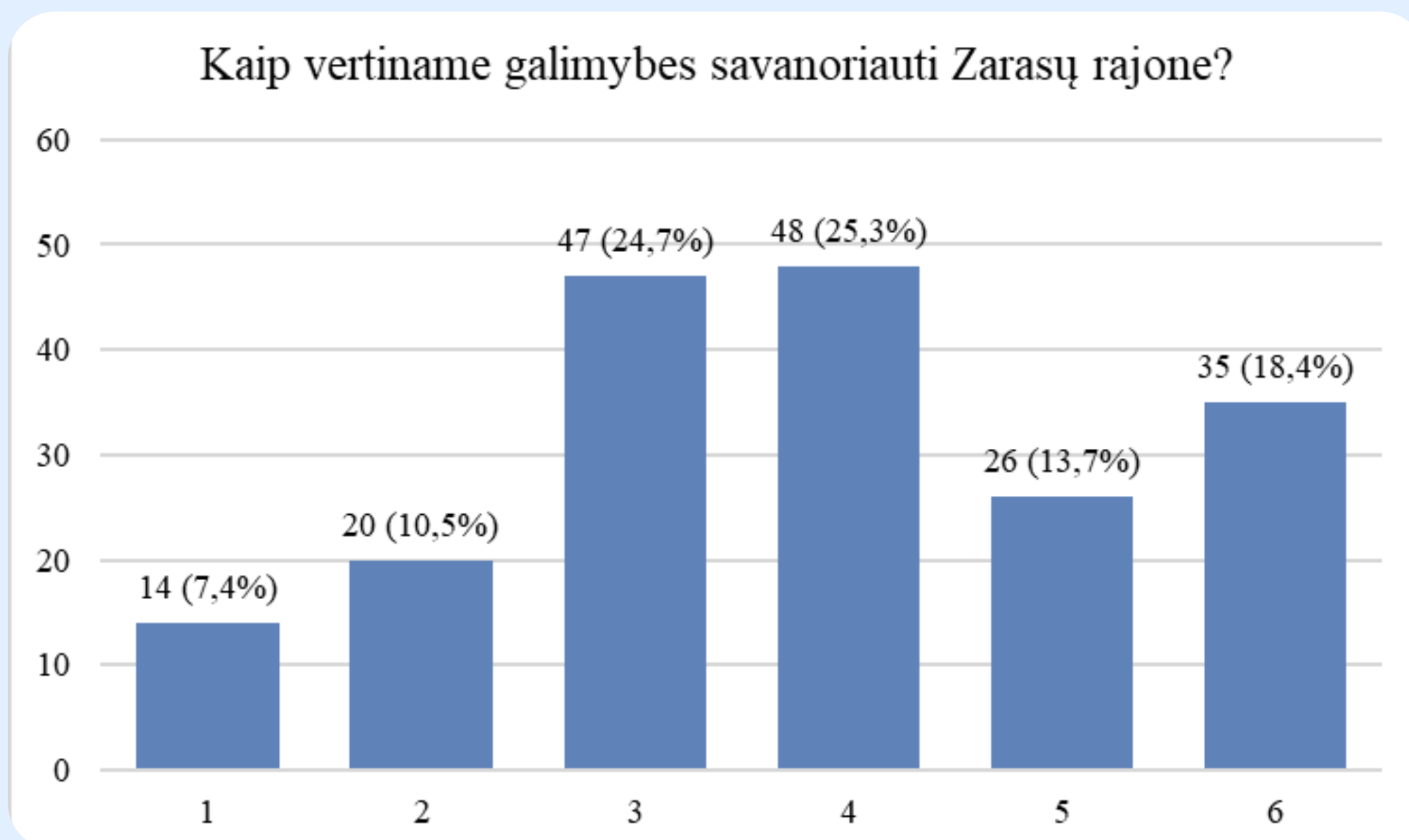

Diagrama Nr. 20

57,4 proc. respondentų teigiamai vertina savanorystės galimybes Zarasų rajono savivaldybėje. Šis rodiklis rodo, kad savanorystė jaunimo požiūriu yra geriau atpažįstama ir labiau matoma jaunimo galimybė nei, pavyzdžiui, mobilumo galimybės. Zarasų rajono savanorystės galimybių vertinimas yra panašus į Rokiškio rajono savivaldybės, kur teigiamai šias galimybes vertina 59,8 proc. jaunimo, ir aukštesnis nei Visagino savivaldybėje, kur šis rodiklis siekia 51,2 proc.

Zarasų rajone savanorystės galimybės yra pakankamai gerai išvystytos ir komunikuojamos, tačiau kartu išlieka potencialas dar labiau stiprinti savanorystės pasiūlą, ją susieti su asmeninių kompetencijų ugdymu ir aiškiau komunikuoti savanorystės naudą jaunimo asmeninei bei profesinei raidai.

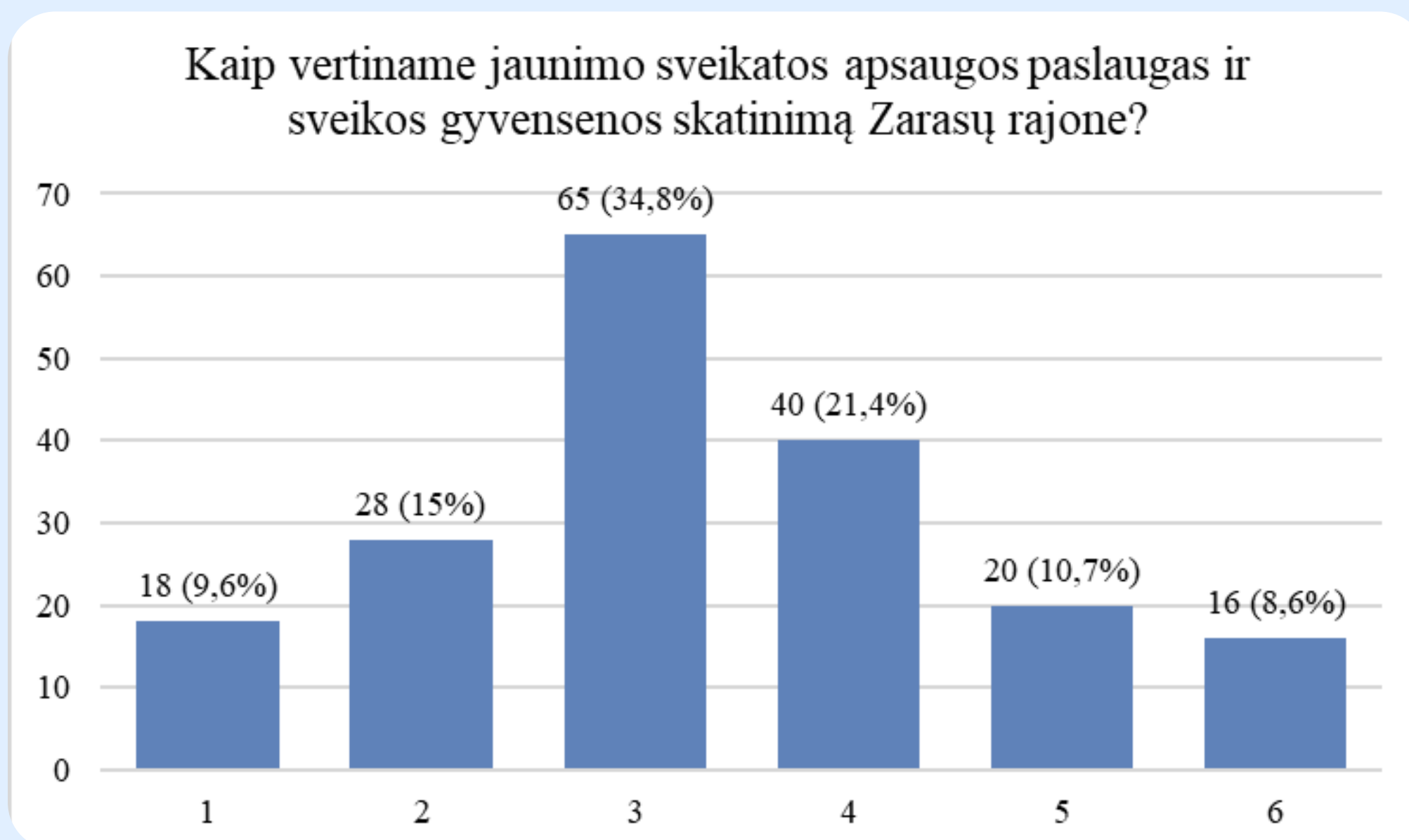

Diagrama Nr. 21

40,7 proc. respondentų teigiamai vertina sveikatos apsaugos situaciją Zarasų rajono savivaldybėje. Šis rodiklis yra žemesnis nei Šilutės rajono savivaldybėje, kur teigiamai sveikatos apsaugos situaciją vertina 55,3 proc. jaunimo, ir rodo, kad Zarasų rajone sveikatos paslaugų prieinamumas bei kokybė jaunimo vertinami gana kritiškai.

Zarasų rajono vertinimas yra panašus į Rokiškio rajono savivaldybės, kur teigiamai sveikatos apsaugos situaciją vertina 42,6 proc. jaunimo, ir šiek tiek aukštesnis nei Visagino savivaldybėje, kur šis rodiklis siekia 37,9 proc. Zarasų rajono jaunimo vertinimai atitinka bendras regionines tendencijas, tačiau kartu išryškina poreikį stiprinti jaunimui aktualių sveikatos paslaugų prieinamumą, ypač pirminės sveikatos priežiūros, psichikos sveikatos ir prevencinių paslaugų srityse.

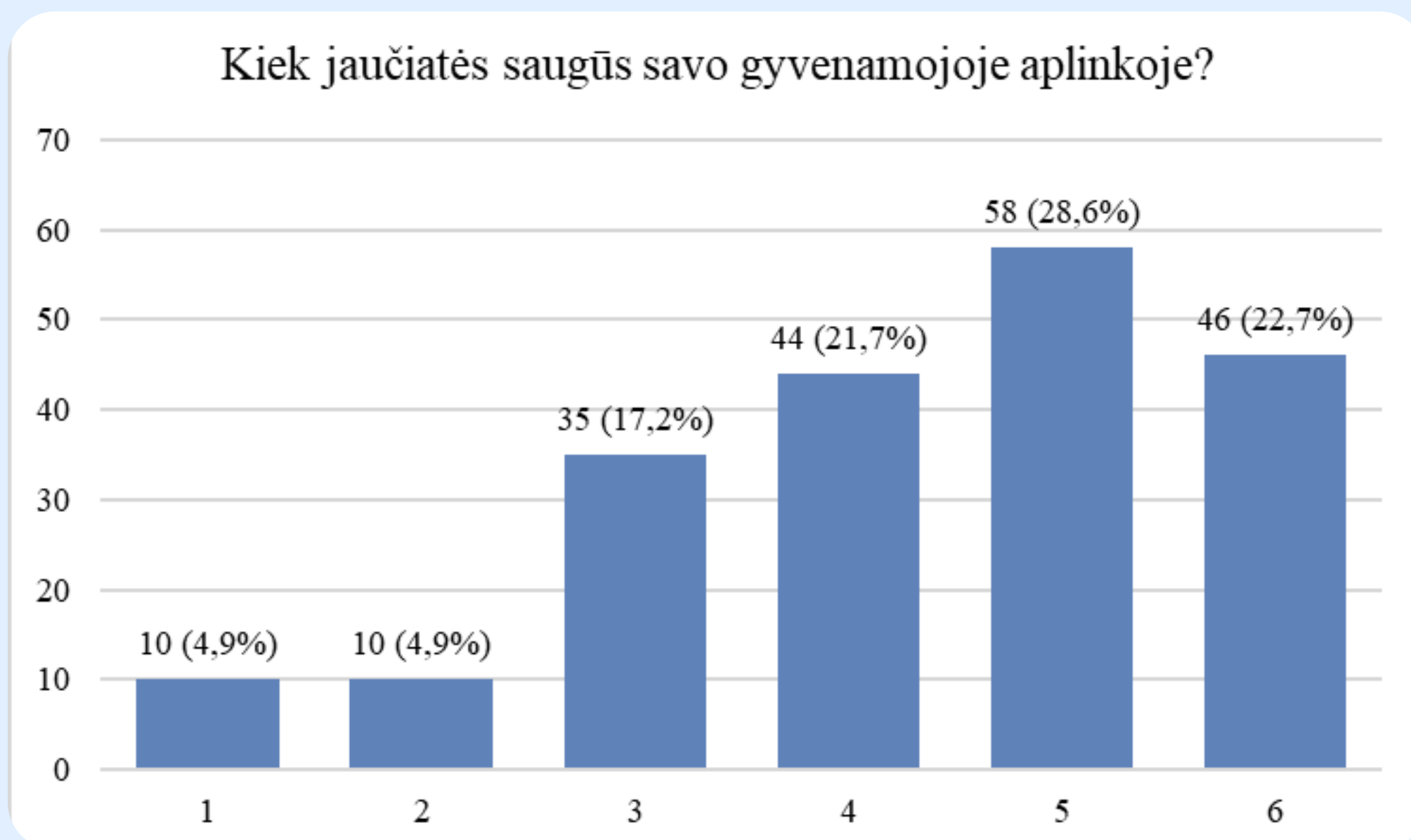

Diagrama Nr. 22

Net 73 proc. respondentų jaučiasi saugūs Zarasų rajono savivaldybėje. Šis rodiklis yra aukštesnis nei Klaipėdos mieste (67,3 proc.) ir Šilutės rajono savivaldybėje (70,7 proc.), tačiau žemesnis nei Kretingos rajono savivaldybėje (82,9 proc.). Zarasų rajono jaunimo saugumo jausmas taip pat yra aukštesnis nei Visagino savivaldybėje, kur saugiai jaučiasi 68,4 proc. jaunimo, ir panašus į Rokiškio rajono savivaldybės rodiklį, siekiantį 72,1 proc. Tai rodo, kad fizinio saugumo jausmas Zarasų rajone yra vertinamas palankiai ir atitinka bendras regionines tendencijas.

Žemiau esančioje diagramoje Nr. 20 aptariamas tolerancijos įvairovei vertinimas. 40,9 proc. respondentų teigiamai vertina toleranciją įvairovei Zarasų rajono savivaldybėje, ir šis rodiklis yra aukštesnis nei kitose palyginamosiose savivaldybėse. Palyginimui, Rokiškio rajono savivaldybėje toleranciją įvairovei teigiamai vertina 34,6 proc. jaunimo, o Visagino savivaldybėje – 37,2 proc.

Svarbu pažymėti, kad saugumo klausimas šiame tyrime pirmiausia atspindi fizinį saugumą, susijusį su aplinka, viešosiomis erdvėmis ir kasdieniu gyvenimu. Tuo tarpu tolerancijos įvairovei vertinimas labiau atskleidžia emocinio ir psichologinio saugumo dimensiją, susijusią su pagarba skirtumams, priėmimu ir jausmu, ar jaunas žmogus gali būti savimi bendruomenėje. Šių dviejų rodiklių derinys leidžia išsamiau įvertinti bendrą jaunimo saugumo ir gerovės situaciją Zarasų rajone.

Kaip vertinate toleranciją įvairovei, kitokiam gyvenimo būdui, patyčių situaciją Zarasų rajone?

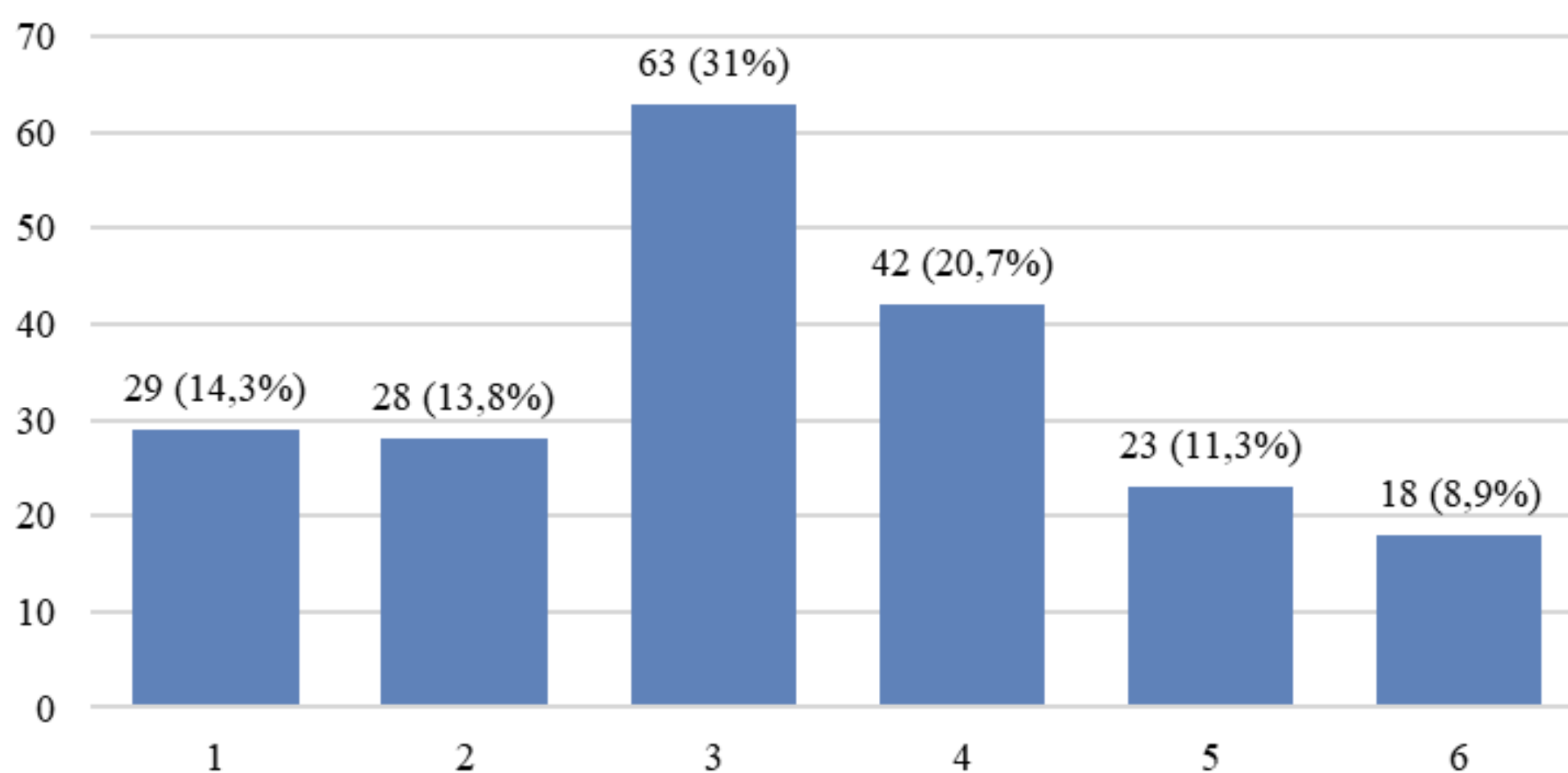

Diagrama Nr. 23

Kaip vertinate palaikymą tampant suaugusiu (tampant savarankišku, atsakingu, priimant savo sprendimus) Zarasų rajone?

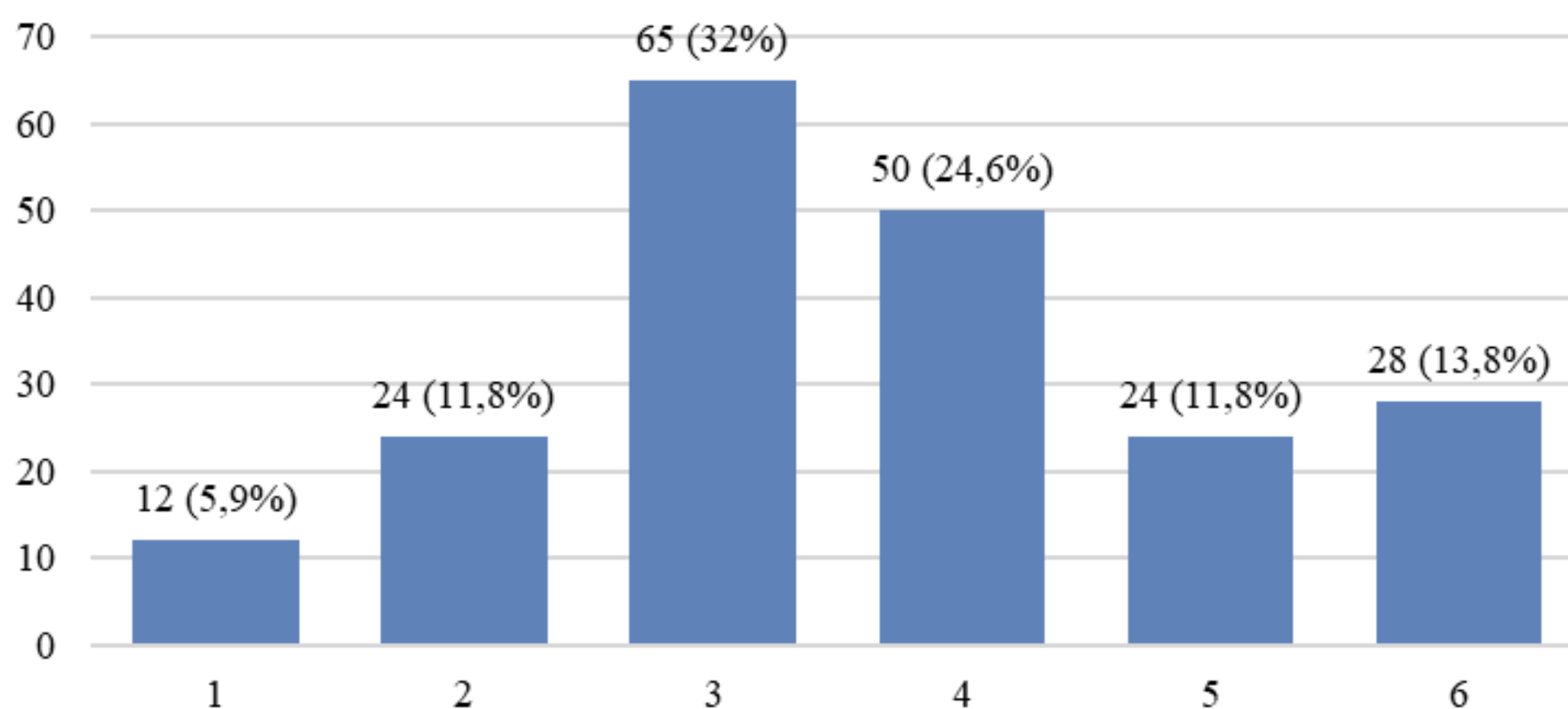

Diagrama Nr. 24

50,2 proc. respondentų teigiamai vertina palaikymą jaunam žmogui tampant suaugusiu Zarasų rajono savivaldybėje. Šis rodiklis yra reikšmingas, nes apima visumą jaunimo politikos tikslų ir priemonių, skirtų jaunimo perėjimui į savarankišką suaugusiojo gyvenimo etapą. Vertindami šį klausimą jauni žmonės iš esmės vertina bendrą jaunimo politikos ekosistemą – švietimo, užimtumo, sveikatos, mobilumo, dalyvavimo, savanorystės ir emocinio palaikymo priemones.

Zarasų rajono rodiklis yra panašus į Rokiškio rajono savivaldybės, kur palaikymą tampant suaugusiu teigiamai vertina 52,8 proc. jaunimo, ir aukštesnis nei Visagino savivaldybėje, kur šis vertinimas siekia 46,1 proc. Tai leidžia teigti, kad Zarasų rajono jaunimo politikos visuma jaunimo požiūriu vertinama vidutiniškai palankiai, tačiau kartu atskleidžia aiškų potencialą stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir jaunimui skirtų paslaugų nuoseklumą.

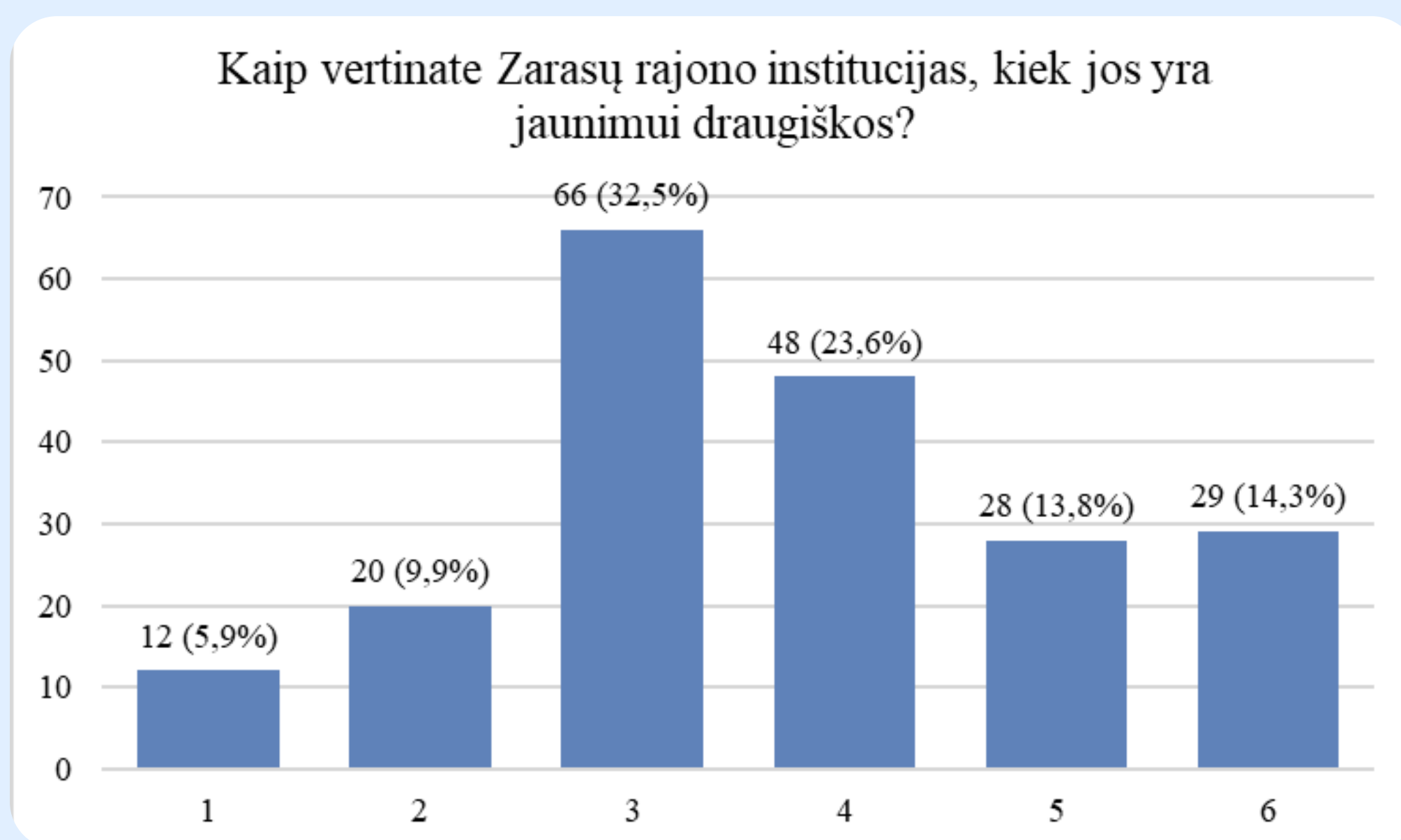

Diagrama Nr. 25

51,7 proc. respondentų teigiamai vertina Zarasų rajono institucijų veiklą. Šis rodiklis rodo vidutinį jaunimo pasitikėjimo institucijomis lygį ir leidžia vertinti, kaip jauni žmonės suvokia savivaldybės, viešųjų įstaigų ir kitų su jaunimu dirbančių institucijų darbą. Zarasų rajono vertinimas yra **panašus į Rokiškio rajono savivaldybės**, kur teigiamai institucijų veiklą vertina **53,4 proc. jaunimo**, ir **aukštesnis nei Visagino savivaldybėje**, kur šis rodiklis siekia **47,6 proc.**

Šie duomenys leidžia daryti prielaidą, kad Zarasų rajono institucijos jaunimo požiūriu veikia gana stabiliai, tačiau kartu išryškėja poreikis **stiprinti institucijų atvirumą, komunikaciją ir jaunimo įtraukimą**, siekiant didinti pasitikėjimą ir geriau atliepti jaunimo lūkesčius.

Į atvirą klausimą „**Kokios institucijos galėtų labiau atliepti jaunimo poreikius?**“ atsakė 80 respondentų.

Atvirų anketos atsakymų analizė rodo, kad jaunimas dažniausiai įvardija Zarasų rajono savivaldybę ir su ja susijusias institucijas kaip galinčias labiau atliepti jaunimo poreikius. Tai atskleidžia jaunimo lūkestį, jog savivaldybė turėtų aktyviau reaguoti į jaunimui aktualius klausimus, skirti daugiau dėmesio jaunimo problemoms ir pasiūlyti sprendimus, orientuotus į kasdienes jaunų žmonių patirtis. Kartu dalis jaunimo mini Atvirą jaunimo centrą ir darbo su jaunimu paslaugas, pabrėždami jų svarbą kaip pagrindinių erdvių, kur jaunimas gali būti išgirstas, gauti palaikymą ir dalyvauti veiklose, tačiau tikisi platesnio šių paslaugų pasiekiamumo ir įvairovės.

Kita atsakymų grupė siejama su švietimo, sporto ir laisvalaikio institucijomis, ypač mokyklomis, kurios jaunimo požiūriu galėtų aktyviau prisidėti prie informavimo apie galimybes, pilietiškumo ugdymo ir pasirengimo savarankiškam gyvenimui. Tuo pat metu reikšminga dalis respondentų nurodo nežinantys, kurios institucijos galėtų labiau atliepti jaunimo poreikius, arba atsako abstrakčiai. Tai signalizuoja apie informacijos ir aiškumo trūkumą, nepakankamą institucijų matomumą jaunimo kasdienybėje ir ribotą jaunimo supratimą apie tai, kur ir kaip galima kreiptis sprendžiant jiems aktualius klausimus.

Diagrama Nr. 26

26-joje diagramoje pateikiami duomenys apie tai, kiek jaunimui aktualios tipinės darbo su jaunimu Lietuvoje veiklos, dažniausiai siejamos su jaunimo centrų, atvirų jaunimo erdvių ir mobilios darbo su jaunimu paslaugomis. Šios veiklos orientuotos į jaunimo pritraukimą, prasmingą laisvalaikio praleidimą, informacijos suteikimą ir emocinį palaikymą, todėl gauti duomenys yra svarbūs planuojant ir tobulinant darbo su jaunimu paslaugų turinį Zarasų rajone.

Kas penktas respondentas (20,7 proc.) nurodė poreikį bendrauti su suaugusiu žmogumi jam rūpimais klausimais, kas atskleidžia emocinio palaikymo svarbą Zarasų rajono jaunuoliams. Panašus poreikis išryškėja ir Visagino (24,4) bei Rokiškio rajono (19,7) savivaldybėse, kur jaunimas taip pat akcentuoja jaunimo darbuotojų ir kitų suaugusiųjų vaidmenį kaip patikimų, palaikančių asmenų. 28,6 proc. respondentų aktualios veiklos, padedančios susirasti draugų, kas siejama su pasikeitusia, po pandemijos susiformavusia realybe – didesniu socialinių ryšių poreikiu, Rokiškio rajone šį poreikį išreiškė 46,2 proc. respondentų. Analogiškos tendencijos fiksuotos ir kaimyninėse savivaldybėse. Be to, 36,9 proc. respondentų svarbios erdvės, kuriose jie galėtų gauti jiems reikalingos informacijos, o tai rodo jaunimo centrų ir kitų darbo su jaunimu paslaugų potencialą tapti informacijos, konsultavimo ir orientavimo erdvėmis tiek Zarasų rajone.

Įvardinkite Jums aktualias temas, apie ką norėtumėte veiklą?

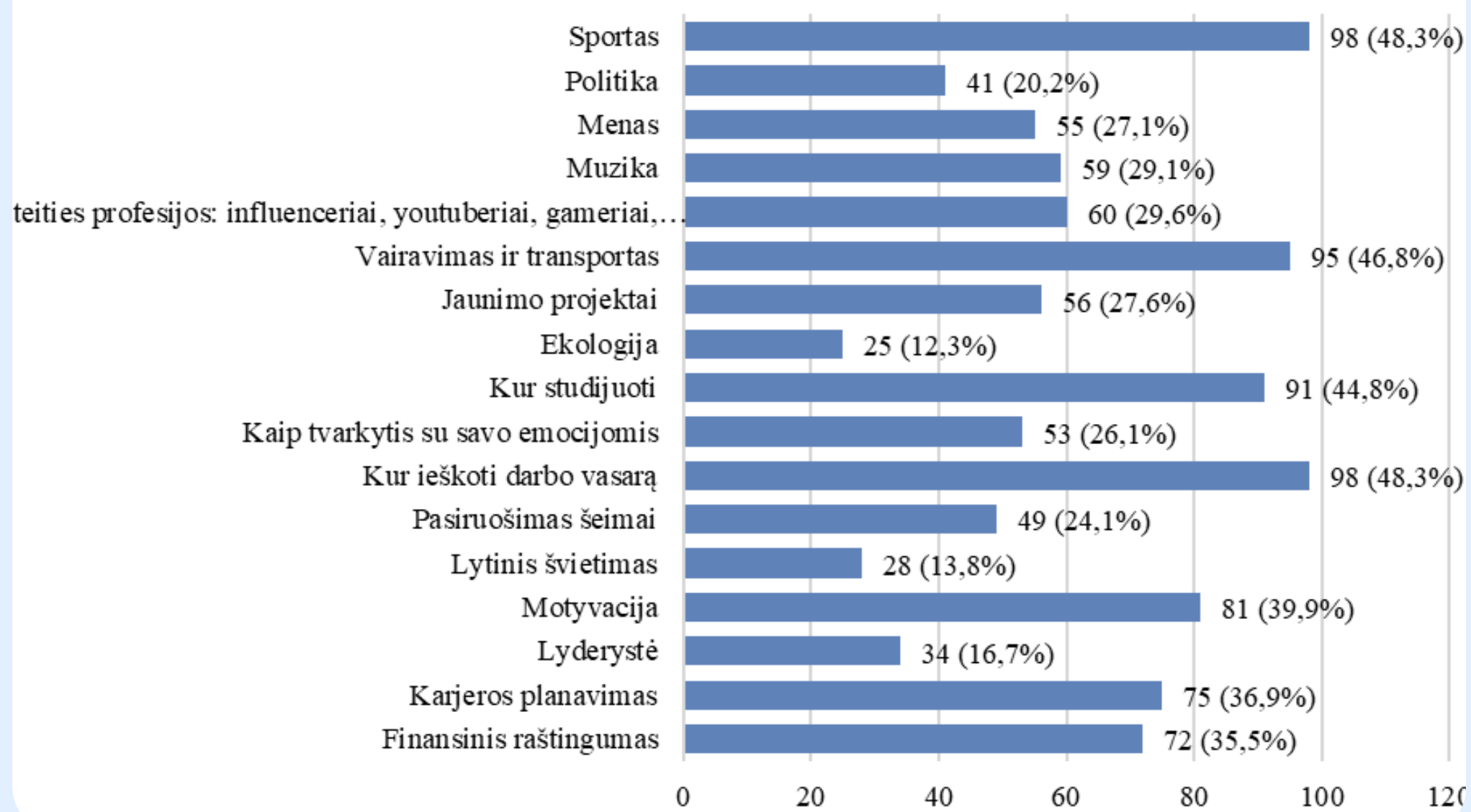

Diagrama Nr. 27

Analizuojant jaunimo atsakymus matyti, kad aktualiausios temos Zarasų rajono jaunuoliams yra darbas vasarą (98), sportas (98) ir vairavimas (95), taip pat studijų krypties pasirinkimas (91), karjeros planavimas (75) ir motyvacija (81). Šie pasirinkimai rodo, kad jaunimas didelį dėmesį skiria praktiniams ir savarankiškumą stiprinantiems įgūdžiams, kurie yra tiesiogiai susiję su perėjimu į suaugusiųjų gyvenimą, pirmąja darbo patirtimi ir ateities planavimu. Kartu sportas ir motyvacija atspindi jaunimo poreikį fizinei veiklai, savijautos stiprinimui ir asmeniniam tobulėjimui.

Reikšminga dalis jaunimo taip pat domisi finansiniu raštingumu (72), ateities profesijomis (60), projektine veikla (56) ir emocijų valdymu (53). Šios temos atskleidžia augantį jaunimo poreikį geriau suprasti asmeninius finansus, pasiruošti sparčiai kintančiai darbo rinkai bei stiprinti emocinę sveikatą. Tai rodo, kad jaunimas ieško ne tik konkrečių žinių, bet ir platesnių kompetencijų, padedančių prisitaikyti prie šiuolaikinių socialinių ir ekonominių iššūkių.

Be to, dalis respondentų nurodo susidomėjimą pasiruošimu šeimai (49), politika (41) ir lyderyste (34). Nors šios temos nėra pačios populiariausios, jos atskleidžia, kad daliai Zarasų rajono jaunimo svarbus pilietiškumas, atsakomybė už savo sprendimus ir aktyvus vaidmuo bendruomenėje. Jaunimas vis labiau orientuojasi į sąmoningą gyvenimo planavimą, ilgalaikių asmeninių kompetencijų ugdymą ir aktyvų dalyvavimą visuomenės gyvenime.

Atsakydami į atvirą klausimą „**Kokios kitos aktualios temos būtų įdomios jaunimui?**“

Iškilo **aiškios papildomos teminės kryptys**, kurias įvardijo dalis jaunimo. Dažniausiai pasikartojanti papildoma tema – **psichologinė ir psichinė sveikata**. Jaunuoliai ją mini tiek atskirai („*psichinė sveikata*“, „*psichologinė sveikata*“), tiek kartu su fizine sveikata. Tai patvirtina, kad emocinė savijauta jaunimui išlieka svarbi tema, net jei ji jau buvo paliesta ankstesniuose klausimuose, ir rodo poreikį šiai temai skirti nuolatinį dėmesį.

Kita pasikartojanti kryptis – **laisvalaikio ir socialinio gyvenimo formos**, ypač skirtos jaunimui. Jaunimas mini *diskotekas, vakarėlius, jaunimui pritaikytas erdves*, taip pat sportą (*futbolą, krepšinį*), parkus ar net *kompiuterių klubą*. Tai rodo poreikį ne tik struktūruotoms veikloms, bet ir **neformalioms, jaunimui patrauklioms susibūrimo vietoms**, ypač vakarais ir savaitgaliais.

FOKUS GRUPĖS SU SPECIALISTAIS, TEIKIANČIAIS PASLAUGAS JAUNIEMS ŽMONĖMS

Duomenų analizės eiga

Rengiant 2025 m. mišrios metodikos jaunimo situacijos Zarasų rajone tyrimo ataskaitą, buvo organizuotos **keturios fokus grupių diskusijos** su jaunais žmonėmis, su jaunimu dirbančiais specialistais, politikais, savivaldybės valstybės tarnautojais ir nevyriausybinių organizacijų atstovais. Skirtingų tikslinių grupių įtraukimas leido jaunimo situaciją analizuoti iš įvairių perspektyvų – tiek jaunimo patirčių, tiek sprendimų priėmėjų ir paslaugų teikėjų požiūriu.

Fokus grupių duomenys buvo analizuojami taikant **induktyvų požiūrį**, kai išvados formuojamos remiantis dalyvių pasisakymais, o ne iš anksto nustatytomis kategorijomis. Atsakymai buvo suskirstyti į prasminius vienetus, koduojami ir grupuojami į platesnes temas, iš kurių išryškėjo pagrindinės jaunimo poreikių, iššūkių ir stiprybių kryptys. Skirtingi tyrimo metodai – apklausa ir fokus grupės – atskleidė panašias tendencijas, patvirtindami rezultatų nuoseklumą.

Šiame skyriuje pateikiamos papildomos įžvalgos, kurios padeda išsamiau suprasti jaunimo situaciją Zarasų rajone. Fokus grupių pasisakymai žymimi kodu **RF** ir skaičiumi, nurodančiu pasisakymo eiliškumą, o skliaustuose pateikiamas skaičius žymi panašių minčių pasikartojimą. Pateikiamos citatos atspindi dažniausiai pasikartojusias ir reprezentatyvias tyrimo dalyvių įžvalgas.

Fokus grupių diskusijų dalyviai sutaria, kad Zarasų rajone jau egzistuoja tam tikras jaunimo politikos pagrindas, kurį sudaro veikiančios organizacijos ir iniciatyvos. Ypač dažnai minimi jaunimo centrai, savanorystės galimybės bei aktyvūs bendruomeniniai branduoliai kaimiškose vietovėse. Diskusijų metu pabrėžiama, kad jaunimo veiklos vyksta ne tik rajono centre, bet ir mažesnėse gyvenvietėse, kur jaunimas buriasi ir dalyvauja vietinėse iniciatyvose. Kaip pažymi vienas dalyvis. *RF1 „džiugina, kad yra keletas organizacijų, kurios dirba su jaunimu – tiek jaunimo centras, tiek savanorystės galimybės vietinės ir tarptautinės“*, o kitas priduria, kad *RF2 „kaimiškose vietovėse irgi yra judesio, pavyzdžiui, Salake – jaunimas renkasi, vyksta veiklos“*. Taip pat akcentuojama projektinė veikla švietimo srityje ir į regioną ateinančios investicijos, kurios atveria naujas galimybes jaunimui, nors kartu pažymima, kad dar trūksta pajėgumų joms pilnai išnaudoti – *RF3 „švietimo srityje vyksta daug projektų, ateina didelės investicijos, bet pajėgumus dar reikia telkti“*.

Kartu fokus grupėse ryškiai atsiskleidžia jaunimo darbuotojų vaidmens svarba ir su tuo susiję iššūkiai. Diskusijų dalyviai atvirai kalba apie jaunimo darbuotojų perdegimą, didelį emocinį ir laiko krūvį bei darbo sąlygų neapibrėžtumą. Dažnai atsakomybė už paslaugų teikimą tenka vienam ar keliems žmonėms, o tai didina specialistų kaitą ir mažina paslaugų stabilumą. Kaip įvardija vienas dalyvis, *RF4 „viskas gula ant vieno žmogaus pečių, o darbo laiko ribos realiai neegzistuoja“*, o kitas pabrėžia, kad *RF5 „jaunimo darbuotojų kaita yra didelis iššūkis – sunku išlaikyti specialistus“*. Šie veiksniai daro tiesioginę įtaką paslaugų tęstinumui ir jaunimo pasitikėjimui.

Diskusijose taip pat aiškiai išryškėja jaunimo atskirties problema. Dalyviai kalba apie ryškią takoskyrą tarp aktyvaus, iniciatyvaus jaunimo ir tų jaunuolių, kurie lieka už jaunimo politikos ir paslaugų ribų. Pastarieji dažnai pasižymi žemu pasitikėjimu savimi, vengia grupinių veiklų ir nesinaudoja esamomis galimybėmis. *RF6 „Aktyvus jaunimas visada randa veiklų, bet yra jaunuolių, kurie niekur neina – juos sunkiausia pasiekti“*, – teigia vienas diskusijos dalyvis, o kitas papildo, kad *RF7 „yra atsiskyrusio jaunimo grupė, kuri nesijaučia drąsiai tarp kitų“*. Ši problema ypač aktuali 14–17 metų jaunuoliams bei NEET ir MGT jaunimui.

Vienu svarbiausių struktūrinių barjerų jaunimo įsitraukimui įvardijamas mobilumas ir susisiekimas. Diskusijų dalyviai pabrėžia, kad nepakankamas viešojo transporto dažnumas ir ribotos pavežėjimo galimybės, ypač kaimiškose vietovėse, ženkliai apriboja jaunimo galimybes dalyvauti veiklose. Net ir motyvuoti jaunuoliai dažnai lieka nuošalyje vien dėl to, kad negali atvykti į veiklų vietą. RF8 „*Jeigu nėra kaip atvažiuoti, tai net ir norintis jaunuolis neateina*“, – pažymi vienas dalyvis, o kitas akcentuoja, kad RF9 „*veiklos po pamokų kaimuose tampa nepasiekiamos*“. Kartu teigiamai vertinamos projektinės pavežėjimo iniciatyvos, kurios laikinai padėjo spręsti šią problemą.

Plačiai aptariama ir jaunimo migracijos tema. Diskusijų dalyviai kalba apie jaunimo išvykimą mokytis ar dirbti į didesnius miestus ir sudėtingą grįžimą į rajoną. Pabrėžiama, kad sprendimą grįžti lemia ne tik darbo vietų pasiūla, bet ir būsto prieinamumas, paslaugų kokybė bei laisvalaikio galimybės. RF10 „*Baigę mokyklą jauni žmonės išvyksta ir dažnai nebegrįžta*“, – teigia vienas dalyvis, o kitas apibendrina, kad RF11 „*darbas, būstas ir pramogos – viskas turi eiti kartu*“. Kartu diskusijose minimos ir teigiamos patirtys, kai sudarius tinkamas sąlygas grįžta jauni specialistai, pavyzdžiui, sveikatos ar kitų sričių darbuotojai.

Ypatingas dėmesys fokus grupėse skiriamas jaunimo psichologinei ir emocinei būsenai. Dalyviai kalba apie augantį nerimą, nepasitikėjimą savimi, patyčias ir socialines problemas, ypač jaunuolių iš sudėtingų šeimų aplinkos. RF12 „*Jaunimas labai kovoja su savo vidine būsena – daug nerimo, nepasitikėjimo*“, – pažymi vienas diskusijos dalyvis, o kitas pabrėžia, kad RF13 „*trūksta palaikymo, ypač vaikams iš asocialių šeimų*“. Šios išvalgos rodo poreikį stiprinti emocinį palaikymą per darbo su jaunimu paslaugas, o ne apsiriboti vien formaliomis pagalbos priemonėmis.

Apibendrindami diskusijų dalyviai išskiria kelias prioritėtines jaunimo politikos kryptis. Tarp jų – darbas su jaunimu mokyklose ir pasiruošimas savarankiškam gyvenimui, jaunimo užimtumo stiprinimas, mobilumo sprendimų paieška, jaunų šeimų ir specialistų pritraukimas bei bendros gyvenimo kokybės gerinimas rajone. Kaip pažymi vienas dalyvis, RF14 „*darbas su jaunimu mokykloje ir pasiruošimas gyvenimui turėtų būti prioritetas*“, o kitas pabrėžia, kad RF15 „*reikia aiškios vizijos jaunoms šeimoms ir jauniems specialistams*“. Šios išvalgos atskleidžia poreikį nuosekliai ir kompleksiškai stiprinti jaunimo politiką Zarasų rajone, siekiant ilgalaikių pokyčių.

SPECIALISTŲ, DIRBANČIŲ SU JAUNIMU, POŽIŪRIS IR SIŪLYMAI JAUNIMO POLITIKOS STIPRINIMUI

Specialistų, dirbančių su jaunimu, internetinė apklausa atskleidžia gana vieningą požiūrį į Zarasų rajono jaunimo situaciją ir pagrindines kryptis, kuriose, jų vertinimu, reikalingi kryptingi pokyčiai. Atsakymai rodo, kad didžiausi iššūkiai kyla ne dėl pavienių iniciatyvų stokos, bet dėl paslaugų pasiekiamumo, veiklų atitikties jaunimo poreikiams ir žmogiškųjų išteklių tvarumo.

Viena dažniausiai akcentuojamų temų – jaunimui skirtų veiklų įvairovė ir patrauklumas, ypač vyresniam jaunimui. Specialistai pabrėžia, kad dalis esamų veiklų yra orientuotos į jaunesnius vaikus, o paaugliams ir jauniems suaugusiesiems trūksta šiuolaikiškų, jų interesus atitinkančių veiklų bei erdvių, kuriose jie galėtų būti ne tik dalyviai, bet ir aktyvūs bendrakūrėjai. RS2 „Trūksta veiklų paaugliams ir vyresniam jaunimui, kurios būtų įdomios ir šiuolaikiškos“ (2). Ši mintis atsikartoja ir kalbant apie fizinių bei socialinių erdvių poreikį – RS5 pabrėžia, kad „jaunimui reikia daugiau erdvių, kur jie galėtų būti, bendrauti ir jaustis laukiami“ (3).

Kita itin ryški tema – mobilumas ir susisiekimas, kuris specialistų įvardijamas kaip sisteminis barjeras jaunimo įsitraukimui. Net ir esant motyvacijai, jaunuoliai, ypač gyvenantys kaimiškose vietovėse, dažnai neturi galimybių pasiekti veiklų, vykstančių rajono centre ar kitose vietose. RS4 teigia: „Jei nėra kaip atvažiuoti, jaunimas tiesiog nedalyvauja, net jei nori“ (3), o RS7 papildo, kad „susisiekimas labai riboja jaunimo galimybes, ypač po pamokų“ (2). Tai rodo, jog mobilumo klausimas yra esminė prielaida bet kokių jaunimo paslaugų efektyvumui.

Specialistų atsakymuose taip pat aiškiai atsiskleidžia jaunimo darbuotojų ir kitų su jaunimu dirbančių specialistų perdegimo rizika. Didelis darbo krūvis, ribotas specialistų skaičius ir nuolatinė atsakomybė už skirtingas funkcijas kelia grėsmę paslaugų tęstinumui ir kokybei. RS1 pabrėžia: „*Didelis krūvis gula ant kelių žmonių, ilgainiui tai veda į perdegimą*“(2), o RS6 akcentuoja poreikį sisteminiam palaikymui: „*Reikia daugiau specialistų ir aiškesnio palaikymo jiems*“. Šios įžvalgos leidžia teigti, kad investicijos į jaunimo politiką turi apimti ne tik veiklas, bet ir žmones, kurie tas veiklas įgyvendina.

Ne mažiau svarbi specialistų įvardijama kryptis – jaunimo užimtumas, darbo galimybės ir verslumas. Atsakymuose kartojasi mintis, kad jaunimas dažnai nemato realių galimybių įsidarbinti ar kurti verslą Zarasų rajone, todėl renkasi išvykimą. RS3 pažymi: „*Darbo vietų jaunimui labai mažai, todėl jie išvyksta*“ (3), o RS9 akcentuoja, kad net ir norintiems kurti savo veiklą trūksta aiškios pagalbos: „*Verslo pradžiai trūksta informacijos, konsultacijų ir realios paramos*“ (2). Tai rodo poreikį stiprinti konsultacines, mentorystės ir informavimo priemones jaunimui. Galiausiai specialistai daug dėmesio skiria jaunų šeimų ir jaunų specialistų pritraukimo klausimui, pabrėždami, kad jaunimo sprendimas likti ar grįžti į rajoną priklauso nuo visumos – darbo, būsto, paslaugų, ugdymo ir gyvenimo kokybės. RS8 teigia: „*Jaunos šeimos negrįžta, nes nėra darbo ir būsto pasirinkimo*“ (2), o RS10 apibendrina kompleksinį požiūrį: „*Reikia galvoti kompleksiškai – ne tik apie darbą, bet ir apie gyvenimą*“(3).

PAPILDOMOS REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus ir nacionalines bei europines jaunimo politikos kryptis, Zarasų rajono savivaldybei tikslinga kryptingai išnaudoti **Erasmus+ programos galimybes**. Europos Sąjungos finansavimas jaunimo sektoriui Lietuvoje nuosekliai auga ir 2026 m. viršys 7 mln. eurų, todėl šios programos gali tapti reikšmingu papildomu šaltiniu kasdienių paslaugų jaunimui plėtrai. Vis daugiau savivaldybių administracijų ir jaunimo centrų aktyviai teikia paraiškas, o kai kurios savivaldybės, bendradarbiaudamos su Jaunimo reikalų agentūra, organizuoja mokymus projektų rengėjams. Tokia praktika galėtų būti sistemingai plėtojama ir Zarasų rajone, stiprinant institucinius gebėjimus pritraukti išorinį finansavimą.

Svarbia rekomendacijų kryptimi išlieka **jaunimui patrauklios infrastruktūros plėtra tinkamos visiems metų laikams**. Tyrimo metu jauni žmonės akcentavo poreikį turėti daugiau įvairių, funkcionalių erdvių, kurios būtų prieinamos ne tik šiltuoju, bet ir šaltuoju metų laiku. Todėl savivaldybei tikslinga kryptingai investuoti į jaunimui skirtų erdvių kūrimą ir atnaujinimą visoje teritorijoje, užtikrinant jų universalumą, saugumą ir pritaikymą skirtingoms veikloms.

Kartu rekomenduojama **išlaikyti ir toliau plėtoti jau pasiteisinusias jaunimo politikos programas**. Tyrimas rodo, kad jaunimo savanoriška tarnyba, vasaros užimtumo ir integracijos į darbo rinką programa, mokyklų dalyvaujamas biudžetas bei jaunimo problemų sprendimo hakatonai yra atpažįstamos ir palaikomos tiek jaunimo, tiek socialinių partnerių. Šių iniciatyvų tęstinumas ir plėtra galėtų tapti stabilia jaunimo politikos ašimi Zarasų rajone.

Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas būsto prieinamumui kaip jaunimo pritraukimo priemonei. Fokus grupių dalyviai pabrėžė, kad būsto klausimas yra vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių jaunų žmonių sprendimą likti ar grįžti į Zarasų rajoną. Ši tema tampa vis aktualesnė ir Europos jaunimo politikoje – pavyzdžiui, Ajdovščinos savivaldybė Slovėnijoje įgyvendina būsto programas jaunoms šeimoms, o Vilkaviškio rajono savivaldybė vysto naują individualių namų kvartalą, siekdama pritraukti specialistus. Tokie modeliai galėtų būti analizuojami ir pritaikomi Zarasų rajono kontekste.

Rekomenduojama taip pat plėtoti **inicatyvas jaunoms šeimoms ir 20–29 metų jaunimui**, siūlant jiems skirtas sporto, kultūros ir bendruomenines veiklas. Tokios iniciatyvos ne tik didintų jaunų žmonių įsitraukimą, bet ir stiprintų jų ryšį su vietos bendruomene bei paslaugų prieinamumą.

Svarbia ilgalaikie kryptimi išlieka **jaunimo verslumo ugdymas**. Nors Zarasų rajono savivaldybė jau turi verslumą skatinančių priemonių, tyrimas rodo, kad jos nėra pakankamai matomos jaunimui. Todėl tikslinga organizuoti jaunimo verslumo mokymus, teminius renginius, mentorystės programas, taip pat stiprinti informacijos sklaidą ir komunikaciją apie esamas galimybes.

Siekiant didinti jaunimo įsitraukimą ir grįžtamąjį ryšį, rekomenduojama įgyvendinti **kryptingas viešinimo ir įvaizdžio kampanijas**, formuojančias Zarasų rajono, kaip jaunimui draugiškos savivaldybės, įvaizdį. Akcentuotinos rajono stiprybės – saugumas, jaukumas, bendruomeniškumas ir galimybės jauniems žmonėms augti bei kurti.

Ne mažiau svarbu sistemingai investuoti į **jaunimo lyderystės ugdymą**. Atsižvelgiant į tai, kad jaunimo grupės ir aktyvūs jaunuoliai dažnai keičiasi kas 2–3 metus, būtina nuolat rengti naujus lyderius, suteikiant jiems žinių apie jaunimo politiką, atstovavimą, projektų rengimą ir skaitmenines kompetencijas – nuo socialinių tinklų valdymo iki dirbtinio intelekto taikymo.

Papildoma rekomendacija – **akademinių darbų apdovanojimų įsteigimas**. Zarasų rajone būtų tikslinga kasmet skirti nominaciją už geriausią bakalauro ar magistro darbą, nagrinėjantį savivaldybės temas. Tai skatintų jaunos tyrėjus domėtis rajono problematika ir prisidėti prie sprendimų paieškos.

Galiausiai rekomenduojama kryptingai vystyti **talentų pritraukimo programas**, skirtas jauniems specialistams. Tokios iniciatyvos galėtų paskatinti jaunos žmones kurtis Zarasų rajone ir prisidėti prie vietos ekonomikos, švietimo, kultūros bei viešųjų paslaugų plėtros, paverčiant talentų pritraukimą viena iš ilgalaikių jaunimo politikos kryptų.

IŠVADOS

2025 m. atliktas mišrios metodikos jaunimo situacijos Zarasų rajone tyrimas atskleidė daugiasluoksnį jaunimo kasdienybės paveikslą, kuriame dera tiek pozityvūs aspektai, tiek struktūriniai ir sisteminiai iššūkiai. Kiekybiniai apklausos duomenys, fokus grupių diskusijos ir specialistų įžvalgos rodo, kad Zarasų rajonas jaunimo požiūriu yra palankus gyventi saugumo ir bendruomeniškumo prasme, tačiau susiduria su rimtais iššūkiais, susijusiais su jaunimo išlaikymu, paslaugų pasiekiamumu ir gyvenimo kokybės tęstinumu pereinant į suaugystę.

Tyrimas parodė, kad jaunimo skaičius Zarasų rajone nuosekliai mažėja, o jaunų žmonių dalis bendrame gyventojų skaičiuje yra šiek tiek mažesnė nei šalies vidurkis. Ši tendencija glaudžiai susijusi su jaunimo migracija – išvykimu mokytis ar dirbti į didesnius miestus. Jaunimo atsakymai ir fokus grupių diskusijos patvirtino, kad sprendimą išvykti lemia ne vien darbo vietų trūkumas, bet ir platesnis gyvenimo kokybės veiksnių rinkinys: būsto prieinamumas, paslaugų įvairovė, mobilumas, laisvalaikio galimybės ir galimybė jaustis reikalingu vietos bendruomenei.

Vertinant laisvalaikio, sporto ir neformaliojo švietimo galimybes, Zarasų rajonas regioniniame kontekste atrodo gana konkurencingas, ypač sporto infrastruktūros ir nemokamų laisvalaikio veiklų prieinamumo srityse. Tačiau atvirų klausimų analizė atskleidė, kad jaunimui trūksta veiklų įvairovės, ypač vyresniems paaugliams ir jauniems suaugusiesiems. Jaunimas išreiškia poreikį šiuolaikiškoms, neformalioms ir lankstioms veikloms, kurios leistų ne tik ugdyti įgūdžius, bet ir kurti socialinius ryšius, patirti bendrystę bei emocinį palaikymą.

Reikšmingu iššūkiu išlieka mobilumas ir viešasis transportas. Nors daugiau nei pusė respondentų mobilumo galimybes vertina teigiamai, atviri atsakymai rodo, kad ypač kaimiškose vietovėse gyvenantys jaunuoliai susiduria su realiais kasdieniais barjeriais – retais maršrutais, nepatogiais tvarkaraščiais ir ribotomis galimybėmis pasiekti veiklas po pamokų ar vakarais. Šie veiksniai tiesiogiai veikia jaunimo dalyvavimą, socialinę įtrauktį ir paslaugų prieinamumą.

Darbo ir įsidarbinimo galimybių vertinimas atskleidė vidutinį jaunimo pasitikėjimą vietos darbo rinka. Ypač ryškus iššūkis – jaunesnių nei 16 metų jaunuolių įsidarbinimas, nepaisant veikiančios vasaros užimtumo ir integracijos į darbo rinką programos. Tyrimo duomenys rodo, kad ši programa jaunimo vertinama kaip naudinga, tačiau jos potencialas nėra pilnai išnaudojamas dėl ribotos informacijos sklaidos ir darbdavių orientacijos į pilnamečių įdarbinimą. Tai rodo poreikį tikslinti programos prioritetus ir stiprinti jos komunikaciją.

Darbas su jaunimu Zarasų rajone jaunimo požiūriu vertinamas palankiai – daugiau nei pusė respondentų teigiamai vertina šias paslaugas. Jaunimo centrai ir jaunimo darbuotojai suvokiami kaip svarbios emocinio palaikymo, informavimo ir bendravimo erdvės. Tačiau kartu tyrimas atskleidė reikšmingas spragas: dalis jaunimo nežino apie egzistuojančias paslaugas, o kaimiškų vietovių jaunimas ne visada turi realias galimybes jomis pasinaudoti. Tai patvirtina poreikį plėtoti mobilų ir mokyklose vykdomą darbą su jaunimu, taip pat stiprinti jaunimo informavimo ir konsultavimo funkciją.

Jaunimo dalyvavimo sprendimų priėmime vertinimas rodo vidutinį įsitraukimo lygį. Tyrimas aiškiai atskleidė, kad pagrindinė problema nėra jaunimo nenoras dalyvauti, bet informacijos ir praktinių galimybių stoka. Jaunimas dažniau įsitraukia per nevyriausybinės organizacijas ar jaunimo struktūras, tačiau didelė dalis moksleivių neturi pakankamo supratimo apie tai, kaip veikia savivaldybės sprendimų priėmimo procesai ir kaip jie patys galėtų juose dalyvauti.

Psichologinė ir emocinė jaunimo savijauta išryškėjo kaip viena jautriausių tyrimo temų. Nors fizinio saugumo jausmas Zarasų rajone yra aukštas, tolerancijos įvairovei ir emocinio saugumo vertinimai rodo, kad daliai jaunimo vis dar trūksta priėmimo, palaikymo ir saugios erdvės būti savimi. Tai ypač aktualu paaugliams, jaunuoliams iš socialiai jautresnių aplinkų ir tiems, kurie lieka už aktyvaus jaunimo ribų.

2025